

Connected

Volledig herwerkte versie 2010

COLOFON

Kipdorpvest 48a, 2000 Antwerpen
Meersstraat 138d, 9000 Gent
www.sensoa.be

Gratis bijlage bij de Werkmap Goede Minnaars.
Frans, E. (2006), Sensoa

Eindredactie Els Van Decraen

Redactie Erika Frans, Bart Degryse, Sophia Ruiters, Lynn Sagerman, Barry Caers

Lay-out Lieven Jacobs

© 2009 Sensoa. Toestemming vereist voor overname van de teksten, op welke wijze ook.

SENSOA
PRAAT OVER SEKS

Sensoa is het Vlaams service- en expertisecentrum voor seksuele gezondheid en hiv.

The project is co-funded by the European Union, through the Safer Internet Plus Programme
<https://ec.europa.eu/saferinternet>.

INHOUDSOPGAVE

AFSPRAKEN - PIKASOLL	3
HAND-OUT PIKASOLL	4
8.1. DO U INTERNET 2?	5
8.2. ERVARINGEN VAN JONGEREN	6
8.3. MIJN ONLINE IMAGO	9
8.4. FOTO'S EN NICKNAMES	13
8.5. PRIVACY	16
8.6. CHATGESPREK	17
BIJLAGE: TIPS OM VEILIG TE CHATTEN	20
8.7. STELLINGENSPEL	21
8.8. MOEILIK OF GEMAKKELIJK?	24
8.9. TALL, DARK AND DISHONEST	26
8.10. SEKSINFORMATIE	28
BIJLAGE: TIPS OM BETROUWBARE INFORMATIE TE VINDEN	29
8.11. RISICO-INSCHATTING	31
8.12. IMPACT EN VERANTWOORDELIJKHEID	33
8.13. OVER MIJN GRENS?	36
8.14. MAG DA(T)?	38
BIJLAGE: LEIDRAAD BIJ DE TEKENINGEN	40
8.15. HOE REAGEREN?	42
8.16. JE MOOI LIJFJE	43
BIJLAGE 1: UNDERCOVER IN DE VLAAMSE CHATKANALEN: VEILIG OF VUNZIG?	45
BIJLAGE 2: KINDERLOKKERS DUIKEN OP IN CHATROOMS.	47
8.17. BEELDVORMING	48
8.18. GENERATIE PORNO?	49
BIJLAGE 1: DE ONGELOOFLIJKE GETALLEN UIT DE PORNO-INDUSTRIE	50
BIJLAGE 2: "INTERNETPORNO HANGT SAMEN MET BEELD VAN VROUW"	51
8.19. SCRIPTS	52
8.20. ZELFTEST	54
8.21. NETIQUETTE	56
BIJLAGE: TIPS VOOR VEILIG INTERNETTEN	57
SEKS EN INTERNET	59
MEDIAOPVOEDING	59
WOORDENLIJST	60
INTERESSANTE WEBSITES	63

AFSPRAKEN - PIKASOLL

Het letterwoord PIKASOLL staat voor een aantal afspraken die je met de groep maakt voor je aan een vormings-sessie begint.

DOELSTELLING

- Een sfeer van veiligheid in de groep creëren.
- Het vertrouwen van de deelnemers winnen en het onderling vertrouwen tussen de deelnemers vergroten.

Werkwijze

- Vraag de groep zich tijdens en na de les(sen) aan enkele afspraken te houden.
- Schrijf de letters P, I, K, A, S, O, L en L onder elkaar op het bord. Vul letter per letter het kernwoord van de afspraak aan en leg uit welke afspraak er geldt.
- Zorg ervoor dat de regels tijdens de les goed zichtbaar zijn en blijven, zodat er steeds naar verwezen kan worden. Of bezorg elke deelnemer een hand-out met daarop de afspraken.

MATERIAAL

- Bord
- Hand-out PIKASOLL

HAND-OUT PIKASOLL

Tijdens en na de les(sen) houden we ons aan de volgende afspraken:

P Privacy

Persoonlijke zaken die in de groep verteld worden, zijn vertrouwelijk en blijven binnen de groep. We gebruiken wat we hier horen niet in andere situaties, ook de begeleiders niet.

I Ik-vorm

We praten over onszelf, onze gevoelens en ervaringen, opvattingen... We zijn open en eerlijk in wat we vertellen.

K Kies

Kies wat je vertelt en wat niet. Niet alles is voor alle oren bedoeld, en je kan gerust je gevoelens en gedachten voor jezelf houden als je ze, om wat voor reden ook, niet wil delen met de groep.

A Actief

Wees actief in het verloop van het groepsgebeuren. We geven je veel ruimte om zelf te bepalen waarover het moet gaan vandaag. Dus wacht niet passief af tot iemand anders iets inbrengt.

S Seksualiteit

Seksualiteit is meer dan met iemand naar bed gaan. Seks zit ook in je hoofd en gaat gepaard met allerlei gevoelens. We hebben het dus over alle vormen van seks, en iedereen kan erover meepraten. Er zijn grote verschillen tussen culturen en mensen (mannen en vrouwen, jong en oud) in de wijze waarop we met seks omgaan.

O Oriëntatie

Mensen kunnen heteroseksueel, homoseksueel, lesbisch of biseksueel zijn. Er zijn grote verschillen, maar welke seksuele oriëntatie je ook hebt, iedereen is uniek en verdient respect.

L Luisteren

Luisteren naar elkaar zorgt voor een goed gesprek.

L Lachen

Humor is belangrijk, het is soms goed geladen onderwerpen te ontmijnen. Utlachen kan niet.

8.1. DO U INTERNET 2?

DOELSTELLING

- Kennismaken met internet.
- Stilstaan bij het eigen internetgebruik.
- Inzien welke functies internet kan vervullen op vlak van vriendschap, relaties en seks.

WERKWIJZE

- Brainstorm met je leerlingen over wat zij weten over internet. Wat zijn woorden die vaak gebruikt worden als je over internet spreekt? De dingen die worden opgesomd schrijf je op het bord.
- Als een leerling op de proppen komt met een term, laat hem/haar dan uitleggen wat het precies is. Je kan aanvullende vragen stellen zoals:
 - Wat bedoel je daarmee? Wat is dit juist? Wat kan je er allemaal mee doen?
 - Hebben jullie hier ervaring mee? Gebruiken jullie dit vaak?
 - Wat denken jullie hiervan?
- Als de leerlingen stilvallen, kan je een aantal woorden van de woordenlijst (zie p. 58) aanhalen of vragen stellen als "Laatst las ik in de krant dat virtuele werelden populair zijn op internet, kunnen jullie daar iets meer over vertellen?" Of: "Het schijnt dat er ook wel eens gepest wordt op internet. Denken jullie dat dit veel gebeurt?"
- De opgesomde termen kan je daarna samen met je leerlingen in categorieën onderverdelen. Geef elke categorie een bepaalde kleur. Mogelijke categorieën zijn:
 - Contact leggen (chat, e-mail...)
 - Opzoeken (Google, Wikipedia...)
 - Ontspanning (downloaden, gamen...)
 - Risico's (cyberpesten...)
 - Algemene termen (browser, avatar...)
- De categorieën zijn soms overlappend, dus soms kunnen termen in meerdere categorieën worden ondergebracht.

NABESPREKING

Besprek met de leerlingen volgende zaken:

- Weten ze veel over internet?
- Wat doen ze vooral op internet?
- Wat vinden ze het leukst aan internet? Waarom is de wereld leuker met internet?
- Wat is het minst leuk? Wat ergert hen?
- Hoeveel tijd besteden ze aan internet?
- Hebben ze een computer thuis? Staat die op de slaapkamer of in een gemeenschappelijke ruimte?
- Hebben ze soms discussie met hun ouders over "op internet zitten"? Waarover gaat dat dan?

MATERIAAL

- Bord.
- Woordenlijst met beschrijving van internettermen en -activiteiten in achtergrondinformatie (p.58).

8.2. ERVARINGEN VAN JONGEREN

DOESTELLING

- Kennismaken met (seksueel/relatieveel getinte) situaties waarmee nieuwe media je kunnen confronteren.
- Over de eigen ervaringen op internet kunnen praten en reflecteren.

WERKWIJZE

- Selecteer een aantal verhalen, naargelang het lesonderwerp.
- Projecteer het werkblad Getuigenissen op het bord.
- Laat telkens een leerling een verhaal voorlezen. Stel aan de groep volgende uitnodigende vragen:
 - Wat vind je van dit verhaal?
 - Heb je dit ook al ervaren/meeemaakt?
 - Hoe zou jij je hierbij voelen?
- Besluit samen met de klas dat nieuwe media op relationeel en seksueel vlak veel mogelijkheden bieden. Maar er zitten wel addertjes onder het gras. Veel hangt af van hoe ze zichzelf gedragen.

MATERIAAL

- Projector
- Werkblad Getuigenissen

Op www.sensoa.be/download vindt u in het mapje Connected een PDF van het werkblad Getuigenissen. Die is geschikt voor projectie.

✂ WERKBLAD GETUIGENISSEN

Regina (16)

"Ik heb mijn vriend leren kennen tijdens een spelletje op internet. Mijn tegenstander stelde voor om op MSN verder te praten. Hij zette zijn webcam op en toen zag ik zijn vriend Lander. Die avond heb ik met Lander alleen tot elf uur zitten doorkletsen. Ik gaf hem mijn gsm-nummer en we hebben nog even via de telefoon verder gepraat. Na twee weken hebben we afgesproken bij de bushalte. Ik nam mijn vriendin mee, hij zijn vriend. Daarna heb ik het mijn ouders verteld. Zondag komt hij bij ons thuis."

Tom (15)

"Ik heb onlangs een leuk meisje leren kennen via Netlog. Ik chat er elke avond mee. Ik praat normaal nooit over mijn gevoelens, niet met mijn ouders maar ook niet met meisjes. Via Netlog is dat veel makkelijker."

Miro (13)

"Van mijn mama mag ik niet naar sekssites surfen. Maar stiekem doe ik het toch, want via internet kan ik gemakkelijk informatie opzoeken over alles wat met seks te maken heeft. Ik heb nog maar weinig meegemaakt, maar ik heb wel al veel gezien."

Maarten (15)

"Ik weet dat ik er niet zo knap uitzie als de modellen van de TV of de reclame. Dus als ik foto's van mezelf op internet zet, kies ik altijd foto's waar ik veel en coole kleren aan heb."

Nora (16)

"Ik heb gisteren een supermooie, helblauwe bikini gekocht. Mijn borsten komen er mooi in uit en ik ben ook trots op mijn lange benen. Ik heb er een foto van gemaakt en deze op mijn profiel gezet. Nu kunnen al mijn vriendinnen mijn nieuwe zomerlook bewonderen."

Boris (14)

"Er had iemand foto's genomen toen ik me aan het omkleden was tijdens L.O.. Die foto's zijn dan doorgestuurd naar iedereen van mijn klas, ze stonden zelfs op internet. Het was verschrikkelijk, ik had het gevoel dat iedereen me uitlachte."

Hakima (15)

"Het is echt geen big deal als iemand een keer een seksuele opmerking maakt op internet. Daar hoef je toch niet voor naar een hulpgroep of naar de politie. Dat gebeurt zo vaak!"

Niels (18)

"Ik heb vanmorgen op mijn profiel geschreven dat ik precies weet hoe mijn lief haar borsten zijn. Ik heb ze namelijk echt gevoeld. We hebben gisteravond een beetje liggen stoeien en ik vind het best wel stoer. Op deze manier weten mijn beste maten nu ook dat ik het met haar gedaan heb."

Tara (14)

"Op school zeggen ze vaak dat ik lelijk en stom ben. Maar op mijn profiel krijg ik vaak leuke reacties op mijn foto's. Ze zeggen dat ik er leuk uitzie en dat mijn haar mooi zit. Die complimentjes maken me blij."

Marie (15)

"Ik heb enkele weken geleden een paar keer telefoon gekregen van iemand die ik niet kende. Hij wilde graag met me afspreken. Ik zei dat ik hem niet kende en dat hij moest stoppen met me te contacteren. Maar hij bleef maar bellen. Blijkbaar had hij mijn nummer via mijn profiel."

Bert (17)

"Ik zit al een paar maanden op een chatbox. Vrienden op school zeggen wel eens dat ik in een ander wereldje leef achter mijn computer. Maar ik heb gemerkt dat er op internet heel wat leuke mensen te vinden zijn die van dezelfde muziek houden als ik. We wisselen die met elkaar uit. En soms spreek ik af met één van mijn chatvrienden uit een andere stad en dan blijf ik slapen."

Elise (13)

"Ik had laatst iemand toegevoegd aan mijn vriendenlijst. Ze leek eerst heel leuk, we hielden allebei van tennis en we waren even oud. Ze vroeg ook mijn gsm-nummer. Ik kreeg direct een sms'je van haar. Ze vroeg om de volgende dag af te spreken op het speelplein. Ze zou op me wachten aan de schommel. Ik vond het heel spannend. Toen ik daar aankwam, zag ik een groepje jongens aan de schommel staan. Ik was helemaal de kluts kwijt."

Lien (15)

"Ik had laatst een sms'je gestuurd naar een jongen. Er stond eigenlijk niets speciaals in. Mijn vriend heeft ongevraagd in mijn gsm gekeken en is dit te weten gekomen. Hij heeft het daarom uitgemaakt."

Jordi (17)

"Ik ben al enkele maanden samen met Laila. Ik voel me goed bij haar, maar ze kan me niet missen. Ze sms't mij elk half uur. Ze wil dan weten bij wie ik ben, wat ik aan het doen ben enzovoort. Ik vind dit enorm lastig."

Yasmina (14)

"Ik heb vaak dat jongens zich bij me aanmelden. Eerst doen ze normaal (Hoe oud ben je? Van wat voor muziek houd je?), en daarna beginnen ze direct over seks. Ik vind dat ontzettend vervelend. Ze willen van alles van je weten. En als je niet antwoordt, zeggen ze dat je flauw bent en dreigen ze dat ze je gaan hacken. Ik blokkeer ze gewoon, dat is toch de beste manier denk ik."

8.3. MIJN ONLINE IMAGO

DOELSTELLING

- Beseffen dat mensen zich op profielpagina's een imago aanmeten dat niet per se strookt met de werkelijkheid.
- Inzien dat je contact legt op basis van dit imago en criteria kennen om zo'n imago te beoordelen.
- Zich bewust zijn van de publiekelijkheid van internet.
- Bewust omgaan met het vrijgeven van informatie op een internetprofiel.

WERKWIJZE 1

- Leg uit dat profielpagina's door veel jongeren gebruikt worden om in contact te komen met anderen. Vraag de leerlingen of zij zelf profielpagina's hebben.
- Verdeel de groep in kleine groepjes (twee of drie leerlingen). Geef elk groepje een kopie van het werkblad Profielpagina's. Geef hen de opdracht om de twee profielen onderling te bespreken:
 - Wat maakt het profiel al dan niet aantrekkelijk?(Foto, bepaalde informatie, stijl...)
 - Waarop knap je af?
 - Lijkt alles op het profiel realistisch?
 - Staat er veel persoonlijke informatie op het profiel?
 - Zijn er zaken die je beter niet op je profiel zet?
- Projecteer de twee profielen en bespreek de conclusies met de hele groep.
- Geef de leerlingen de opdracht om per twee of drie op internet te zoeken naar profielpagina's. Laat hen zoekcriteria opgeven die aansluiten bij hun eigen leefwereld (leeftijd, regio...). Geef hen de opdracht om de gevonden profielen te bespreken en te vergelijken:
 - Welke privé-informatie geven deze jongeren prijs?
 - Hoe kan je deze informatie beter beschermen?
- Bespreek de conclusies met de hele groep.

WERKWIJZE 2

- Selecteer en print op voorhand een aantal profielen van jongeren van dezelfde leeftijd als de leerlingen.
- Leg uit dat profielpagina's door veel jongeren gebruikt worden om in contact te komen met anderen. Vraag de leerlingen of zij zelf profielpagina's hebben.
- Verdeel de groep in kleine groepjes. Leg uit dat je een aantal profielen hebt geselecteerd en geef elk groepje een tiental internetprofielen.
- Vraag elk groepje om daaruit één profiel te kiezen waarop zij zouden willen reageren. Laat ze ook uitmaken hoe of waarmee (comment, rating...) ze zouden reageren?
- Laat daarna elk groepje de persoon voorstellen die ze gekozen hebben. De rest van de klas mag vragen stellen, maar stel er zelf ook een paar:
 - Waarom kiezen jullie dit profiel. Waarop letten jullie?
 - Wat spreekt jullie het meest aan in het profiel?
 - Welke indruk hebben jullie van die persoon? Is het iemand die jullie willen leren kennen? Waarom?
 - Denken jullie dat de persoon overal de waarheid spreekt? Wat denken jullie, geven jongeren hun juiste leeftijd op? Zijn er nog gegevens die je zou kunnen verzwijgen of verbloemen?
 - Vinden jullie dat er te veel of te weinig informatie wordt gegeven? Waarom?
- Vraag hoe of waarmee (comment, rating...) de groepjes op het profiel zouden reageren. Ga op volgende zaken dieper in:
 - Hoe komt dit over bij de ander?
 - Wat zal de reactie van de ander zijn?

NABESPREKING

- Bespreek met de klas hun eigen profielpagina en online imago.
 - Welke informatie geef je prijs?
 - Welke foto's zet je online?
 - Welke 'comments' geef je?
 - Welke nickname gebruik je?
- Moedig hen aan om de privé-instellingen van hun profiel zo in te stellen dat enkel vrienden hun pagina kunnen bekijken en anderen eerst toestemming moeten vragen.

MATERIAAL

- Werkblad Profielpagina's (werkwijze 1)
- Computers en internetverbinding (werkwijze 1)
- Uitgeprinte profielpagina's (werkwijze 2)

TER INFORMATIE

Profielpagina's kan je terugvinden op zowel open als gesloten (lidmaatschap) websites als www.netlog.be; www.facebook.be; www.aslpage.be; www.place.to.be; www.rendez-vous.be; www.relatieplanet.be; www.gaydar.be.

Let erop dat je gevarieerde profielen selecteert:

- Jongens en meisjes
- Homo/hetero/bi
- Met en zonder relatie
- Uit verschillende regio's
- Met verschillende interesses
- Met en zonder foto's

WERKBLAD PROFIELPAGINA'S

Nederlands
registreer nu!
nickname of e-mail
wachtwoord
login

Explore
Beheer
Logs
Berichten
Vrienden
Instellingen

Zoeken

PROFIEL VAN SEXY_LADY94

[Vrienden](#) | [Gastenboek](#) | [Foto's](#) | [Blog](#) | [Brands](#) | [Groepen](#) | [Video's](#) | [Shouts](#) | [Polls](#) | [Links](#)

Vrienden: 402

Bezoekers: 1052

Over mezelf

Life's too short & nothing lasts forever, so live it up. drink it down. laugh it off. Avoid the bullshit & never have regrets, because at one point, what you did was exactly what you wanted!!*

Naam: Laura De Ruyter

Geboortedatum: 16/11/1994

Woonplaats: Meersstraat 138, Gent (Oost-Vlaanderen), België

Studies: Sint-Bavohumaniora; Moderne Talen - Wetenschappen

Beroep: Student

Op zoek naar: Vriendschap

Liefdesstatus: Veel meegemaakt, ik heb even een break nodig

Hoe vaak moest je je autoexamen overdoen?: Dat lukte me in één keer, ik kan al jaren rijden.

Merk gsm: Nokia

Favoriet magazine: Focus Magazine | Story | Flair

Favoriete krant: De Standaard

Favoriete huisdier(en): mijn poes ZITA

Favoriete event of party: Chirofuij en Gentse Feesten !!!

Welk evenement zou je nooit willen missen?: I love Techno, beestig feestje

Muziekstijl: Dance | Techno | R&B | Filmstijl | Horror | Komedie | Romantiek | Thriller

Beste films: te veel om op te noemen, toch ééntje: Twilight

Acteur/Actrice: Johnny Depp

Hoe laat ga je slapen?: te laat

Het beste dat je tot nu toe is overkomen?: de eerste kus met thomas

Waar heb je een hekel aan?: Spruiten en herexamens

Welke ervaring wil je nooit meer meemaken?: de scheiding van m'n ouders

Leukste mens die je dit jaar leerde kennen?: Mo

Wat vind jij romantisch?: Lekker lang in elkaars ogen kijken

Welke vrienden wonen het verst van je?: Dasja en Fien

Wat doe je als je je verveelt?: zappen

Extra: Just ask me!

Interview van Laura De Ruyter

Interesses: Sport | Humor | Vrienden | Films | Shopping | Supporter | Verenigingsleven | Mobieltjes & GSM

Ik woon: In een rijhuis

Ik woon: Bij (een van) mijn ouder(s)

Haarkleur: Anders

Kleur ogen: Blauw

Heb je kinderen?: Nee

Favoriete steden: Parijs | Barcelona | Londen

Beste reiservaring: KOS met mijn ouders en broer

Slechtste reiservaring: KOS met mijn ouders en broer ☺

Roker?: Ik ben gestopt!

Cocktail: Pink Pussy (Campari/limoensap/ananassap)

Favoriete frisdrank: Gini

Kledingstijl: Trendy | Denim

Favoriet automerk: MINI

Merk eigen auto: Geen auto momenteel

© Sensoa 2010 // 11

PROFIEL VAN MEAN_SNAKESKE

Vrienden: **105**

Bezoekers: **115**

[Vrienden](#) | [Gastenboek](#) | [Foto's](#) | [Blog](#) | [Brands](#) | [Groepen](#) | [Video's](#) | [Shouts](#) | [Polls](#) | [Links](#)

Over mezelf

Kenny M'n Gangster Maatje
Penny Ik Heb Je Mega Graag
Dave M'n Lach Maatje
Nick M'n Flik Maatje

Mensen Die Me Beter Wille Leren Kenne Hier Is M'n Msn: sam_de_man@hotmailcom

Naam: Sam

Geboortedatum: 16/05/1992

Woonplaats: Turnhout (Antwerpen), België

Moedertaal: Engels

Studies: Heilig Graf; Handel

Op zoek naar: Vriendschap, Relatie(s)

Liefdesstatus: Single

Interview van Sam

Interesses: Sport | Auto's | Computers | Politiek | Internet | Supporter | Gaming

Ik woon: In een villa

Ik woon: Bij (een van) mijn ouder(s)

Haarkleur: Bruin

Kleur ogen: Groen

Gewicht (kg): 78kg

Lengte (cm): 1m91

Heb je kinderen?: Ja

Ik zoek: Vriendschap | Liefde | Sportvrienden | Favoriete vakantie | Skivakantie

Beste reiservaring: Canada

Favoriete games: World of Warcraft

Soort favoriete games: Actie | Avontuur | Rollenspel | Racing | Massive Multiplayer Online Role Playing Game

Roker?: Ik probeer te stoppen

Drink je veel alcohol?: nu en dan

Favoriete alcoholische drank: bier

Favoriete biermerk: Jupiler, Duvel

Cocktail: Geen cocktails voor mij!!

Favoriete frisdrank: Coca-Cola

Kledingstijl: Casual | Jeans | Sportief

Favoriet kledingmerk: c&a

Interesse auto's: Sportwagens

Favoriet automerk: LAMBORGHINI

Merk eigen auto: PORSCHE

Merk gsm: Samsung

Favoriete huisdier(en): 2 zussen en 1 goudvis

Welk evenement zou je nooit willen missen?: NBA finale

Muziekstijl: Rock | Hard Rock | Metal

Beste radiozender: Studio Brussel

Hoe laat ga je slapen? 22u

Waar heb je een hekel aan?: koffie en dikke mensen

De meest irritante vraag die je steeds gesteld wordt is... hoe groot ben je ?

Welke ervaring wil je nooit meer meemaken?: Ondergoed vergeten meenemen op kamp

Leukste mens die je dit jaar leerde kennen?: Mevr. Hufkens, die van geschiedenis

Wat vind jij romantisch?: heb k geen ervaring mee

Wat doe je als je je verveelt? Basketten

Extra: Sms me op: 0484/297082

8.4. FOTO'S EN NICKNAMES

DOELSTELLING

- Beseffen dat nicknames en foto's (onbedoeld) seksueel getinte reacties kunnen oproepen.
- Zich bewust zijn van de publiekelijkheid van internet.
- Reflecteren over welke foto's en nicknames wel of niet geschikt zijn voor publicatie op internet.

WERKWIJZE

- Projecteer één voor één de foto's van het werkblad Foto's. Vertel dat dit foto's zijn die jongeren op hun profielpagina hebben gepost.
- Bespreek klassikaal:
 - Wat vind je van deze foto?
 - Welke indruk heb je van deze persoon?
 - Was het de bedoeling/intentie van de persoon om deze indruk te wekken, denk je?
 - Zou jij deze foto online plaatsen? Waarom (niet)?
 - Stel dat je deze foto online plaatst. Voor wie is de foto dan bedoeld? Mogen enkel je vrienden hem bekijken, of ook je ouders en je leerkrachten?
- Projecteer vervolgens de nicknames van het werkblad Nicknames (per 4).
 - Wat roepen deze nicknames bij jou op?
 - Is er een nickname die er tussenuit springt?
 - Wat is jouw nickname op internet?
 - Welke indruk geeft deze nickname over jou?

NABESPREKING

- Vertel dat een nickname of een foto veel kan zeggen over de gebruiker, maar ook een verkeerd beeld kan geven van deze persoon. Ze kunnen er bijvoorbeeld voor zorgen dat (on)bekenden je intieme vragen gaan stellen.
- Welke onbedoelde reacties hebben jullie al gekregen op foto's of nicknames?

MATERIAAL

- Projector
- Werkblad Foto's
- Werkblad Nicknames

Op www.sensoa.be/download vindt u in het mapje Connected een PDF van beide werkbladen. Die zijn geschikt voor projectie.

✂ WERKBLAD FOTO'S

Bron: Stock.xchnge

Bron: Stock.xchnge

Bron: Stock.xchnge

Bron: Flickr, notperfect

Bron: Stock.xchnge

Bron: Stock.xchnge

Bron: Flickr, Mickey White

Bron: Flickr, Daskar

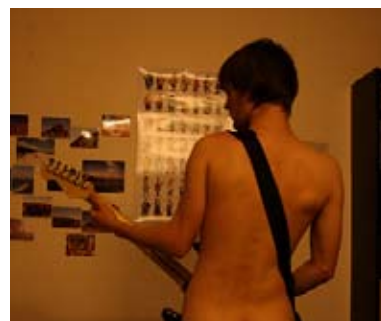
Bron: Flickr, Karpov the wrecked train

Bron: Flickr, Mickey White

Bron: Flickr, Marco Gomes

Bron: Flickr, Silver Lode

✂ WERKBLAD NICKNAMES

the_drunk_one	✂
don'tstopthemusic	
Pannekoekske	
Hot_stuff_xx	

geWoon_iKKe	✂
SweetSugahLips	
BAdBoy_huggs	
Sexy_Angel	

Kiss_nr2	✂
Playboy14	
Prins_op_het_paard	
Miss_Boop	

Fijn_Konijn	✂
FloweR_PoweR	
Partyboyke1995	
Bitchy_Babe	

8.5. PRIVACY

DOELSTELLING

- Zich bewust zijn van de publiekelijkheid van internet.
- Bewust omgaan met het vrijgeven van informatie op internet.

WERKWIJZE

- Laat je leerlingen (individueel of in groepjes) hun naam (tussen aanhalingstekens) en eventueel die van hun ouders googelen.
- Bespreek klassikaal wat er over hen te vinden is op internet:
 - Wisten ze dat deze zaken op internet stonden?
 - Vinden ze dit oké?
 - Kan je hier iets aan doen?

MATERIAAL

- Computers met internetverbinding

8.6. CHATGESPREK

DOELSTELLING

- Inzien dat personen zich op internet anders kunnen voordoen dan ze in werkelijkheid zijn.
- Zich bewust zijn van de verschillen tussen vriendschap in het echte leven en vriendschap op internet.
- Weten hoe ver je kan gaan in het geven van persoonlijke informatie in een chatgesprek.
- Zich bewust zijn van de mogelijke risico's bij het gebruiken van een webcam.

WERKWIJZE

- Verdeel de klas in groepjes (van 4 à 5 leerlingen).
- Geef elk groepje een kopie van de kaartjes op het werkblad 'Chatgesprek'. Leg uit dat het gaat om het verhaal van een jongen en een meisje die elkaar via internet leren kennen.
- Vraag hen om de kaartjes in chronologische volgorde te bespreken, waarbij ze zichzelf de vraag stellen wat zij zelf in de situatie zouden doen.
 - Zouden ze hun e-mailadres doorgeven? Waarom (niet)?
 - Zouden ze hun naam, leeftijd, woonplaats, hobby's op internet zetten? Waarom (niet)?
 - Zouden ze hun adres en telefoonnummer doorgeven? Waarom (niet)?
 - Zouden ze foto's doorsturen? Waarom (niet)?
 - En wat met een webcam? Kennen ze tips om hier op een goede manier mee om te gaan?
 - Zouden ze afspreken met hun internetvriend(in)? Waarom (niet)? Zijn er tips die ze zouden geven aan funnybunny en naughtyboy over afspraakjes?

NABESPREKING

- Bespreek de bevindingen klassikaal. Schrijf de belangrijkste conclusies en tips op bord. Vul aan met tips (zie bijlage) waar nodig.
- Leg de link met het echte leven. Wanneer iemand op internet je iets vraagt (een e-mailadres, een foto...), bedenk dan of je dit zou geven aan iemand die je tegenkomt op straat. Zo nee, dan kan je het op internet beter ook niet geven. Hetzelfde geldt voor de webcam: doe nooit iets dat je voor een onbekende op straat ook niet zou doen.

MATERIAAL

- Werkblad Chatgesprek
- Bijlage: Tips om veilig te chatten

WERKBLAD CHATGESPREK

1. TWEE MENSEN ONTMOETEN ELKAAR IN EEN CHATBOX. HUN NICKNAMES ZIJN FUNNYBUNNY EN NAUGHTYBOY. FUNNYBUNNY VRAAGT IN DE CHATBOX OF IEMAND ZIN HEEFT IN EEN BABEL. NAUGHTYBOY ZIET DAT WEL ZITTEN EN BEGINT PRIVÉ TEGEN HAAR TE PRATEN.

<Naughtyboy> hey funnybunny, alles cavatjes?

<Funnybunny> ja zenne, 'k verveel mij alleen een beetje.

<Naughtyboy> Oei, hoe komt het? 't Is toch vakantie

<Funnybunny> jamaja, 't is zo slecht weer en mijn beste vriendin is op reis.

<Naughtyboy> Zeg, geen goesting om op MSN verder te babbelen? Da's wat gemakkelijker. Ge zult u niet meer vervelen, beloofd! ;-) Mag ik uw e-mailadres?

Funnybunny geeft haar e-mailadres door want ze vindt het zelf ook wel leuker om via MSN te babbelen. Ze belooft dat ze de volgende dag zeker op MSN zal komen.

Wat vind jij?

♥ Het is niet gevaarlijk om je e-mailadres door te geven.

♥ Een e-mailadres is toch iets persoonlijks, ik zou dat niet zomaar aan iedereen geven.

2. DE VOLGENDE DAG KOMT NAUGHTYBOY ONLINE OP MSN. FUNNYBUNNY IS ER NOG NIET MAAR NAUGHTYBOY IS HEEL NIEUWSGIERIG EN DUS KIJKT HIJ NAAR HAAR PROFIEL OP MSN. DAAR KOMT HIJ HEEL VEEL TE WETEN OVER FUNNYBUNNY, O.A. DAT HAAR NAAM KELLY DE SMET IS, DAT ZIJ 13 IS EN IN AALST WOONT. ZE HOUDT VAN LEZEN EN SHOPPEN, ZE LUISTERT NAAR R&B EN SPEELT VOLLEYBAL.

Naughtyboy vindt het tof om zoveel van haar te weten te komen. Maar zelf zou hij wel nooit zoveel informatie van zichzelf op internet zetten.

Wat vind jij?

♥ Er is niks mis mee om veel over jezelf op MSN te zetten.

♥ Het is toch wel een beetje riskant om je achternaam en woonplaats op internet te zetten.

3. FUNNYBUNNY KOMT ONLINE OP MSN...

<Naughtyboy> Hey Kelly!

<Funnybunny> Ha, gij kent mijn naam! Gij hebt zeker al op mijn profiel zitten kijken. En was het een beetje interessant?

<Naughtyboy> Ja, ik weet al heel veel over u.

<Funnybunny> Ja maar ik weet van u nu nog altijd niets he. Op uw profiel staat er niet zoveel. Vertel eens iets over uzelf.

<Naughtyboy> Mijn naam is Dieter, 'k ben van Dendermonde. 'k Ben redelijk sportief en 'k luister graag naar hip hop.

<Funnybunny> aaah Dendermonde, ik kom daar veel, waar woon je ergens?

<Naughtyboy> in de Vlamingstraat

<Funnybunny> aaah ja ik weet dat zijn! Ik zal eens langskomen als ik passeer.

Wat vind jij?

♥ Ik zou ook de straat doorgeven waar ik woon, dat is geen geheim.

♥ Ik zou nooit zomaar mijn adres geven aan iemand die ik in het echte leven niet ken.

4. Funnybunny en Naughtyboy MSN'en nu bijna elke avond met elkaar. Soms zitten ze drie uur na elkaar te chatten zonder dat ze het in de gaten hebben. Ze kijken alle twee steeds meer uit naar hun gesprekken.

Maar dan krijgt Funnybunny haar rapport en dat is niet echt schitterend. Haar ouders zijn enorm kwaad. Ze denken dat ze zo'n slechte punten heeft omdat ze zoveel op internet zit. Dus mag ze een week niet op internet. Funnybunny vindt dit verschrikkelijk, nu kan ze niet meer babbelen met Naughtyboy. Dus besluit zij om haar gsm-nummer te geven aan Naughtyboy, zodat hij haar kan bellen.

Wat vind jij?

- ♥ Ik vind het niet echt gevaarlijk om mijn gsm-nummer door te geven.
- ♥ Ik geef nooit zomaar mijn gsm-nummer aan iemand die ik via internet ken.

5. DE WEEK STRAF IS AFGELOPEN. ONDERTUSSEN HEeft NAUGHTYBOY AL EEN AANTAL KEER NAAR FUNNYBUNNY GEBELD. OOK AAN DE TELEFOON KLIKT HET HEEL SNEL. FUNNYBUNNY VERTROUWT HEM STEEDS MEER EN VERTELT DUS OOK STEEDS MEER OVER ZICHZELF. ENKELE DAGEN LATER...

<Naughtyboy> Zeg, we kennen elkaar toch al redelijk lang he? Ben je niet benieuwd hoe ik eruit zie?

<Funnybunny> 'k heb daar niet echt bij stilgestaan eigenlijk, 'k vind dat je een tof karakter hebt en je uiterlijk doet er niet echt toe.

<Naughtyboy> ik vind u ook een hele toffe maar soms wil ik wel eens weten wie er aan de andere kant van het scherm zit.

<Funnybunny> mmmm

<Naughtyboy> heb je geen foto voor mij? Pleaaaase.

<Funnybunny> nee 'k geef dat liever niet, ik doe dat nooit.

<Naughtyboy> hier heb je mijn foto. Hopelijk bedenkt je je nog.

En weg is hij... Funnybunny voelt zich nu wel een beetje slecht. Naughtyboy was precies een beetje boos... Had ze toch beter haar foto gegeven of niet?

Wat vind jij? Had Funnybunny toch haar foto moeten doorsturen?

- ♥ Ja, er is toch niets mis mee om aan iemand je foto te geven.
- ♥ Ik vind dat toch maar gevaarlijk. Je weet nooit wat ze met je foto gaan doen.

6. FUNNYBUNNY HEeft AL EEN PAAR DAGEN NIETS VAN NAUGHTYBOY GEHOORD. ZE BEGINT NU ECHT WEL ONGERUST TE WORDEN. MISSCHIEN HAD ZE TOCH BETER EEN FOTO OPGESTUURD... HAAR BESTE VRIENDIN IS TERUG THUIS EN ZEGT TEGEN HAAR: 'KOOP JE DAN EEN WEBCAM! DAT KAN TOCH GEEN KWAAD'.

Wat vind jij? Is een webcam echt niet gevaarlijk?

- ♥ Met een webcam kan je niets misdoen.
- ♥ Ik vind een webcam toch een beetje riskant.

7. FUNNYBUNNY HEeft ZICH EEN WEBCAM GEKOCHT. NAUGHTYBOY HAD ER AL ÉÉN. DUS NU KUNNEN ZE NIET ALLEEN TEGEN ELKAAR PRATEN MAAR ELKAAR OOK ZIEN. ZO CHATTEN ZE NOG ENKELE WEKEN VERDER. DE VRIENDSCHAP TUSSEN DE TWEE WORDT STEEDS GROTER EN DAN...

<Funnybunny> zeg, we zitten hier nu al 2 maanden te chatten met elkaar. Denk je niet dat het tijd wordt om eens af te spreken?

<Naughtyboy> ja, 'k heb dat ook al gedacht. En we wonen niet ver van elkaar he.

<Funnybunny> ja da's waar. Dus heb je zaterdag iets te doen?

<Naughtyboy> nee, niet echt! Wat denk je, om 2 uur aan de ingang van het stadspark in Aalst?

<Funnybunny> it's a date!

Wat vind jij? Zou jij afspreken met iemand die je op internet hebt leren kennen?

- ♥ Jazeker, spannend!
- ♥ Mmm... ik vind dat toch maar gevaarlijk.

BIJLAGE: TIPS OM VEILIG TE CHATTEN

- Een neutraal e-mailadres verklaart niet of je een jongen of een meisje bent en bevat niet je echte naam.
- Hou je paswoord geheim en verander het af en toe.
- Voeg niet zomaar onbekenden toe aan je contactlijst. Wees kritisch tegenover mensen die je enkel via het internet kent. Antwoord bijvoorbeeld niet op alle vragen die je gesteld worden, zoals "Wanneer ben je alleen thuis?" of "Kom je naar het park?"
- Denk goed na over wat je wel of niet over jezelf vertelt. Geef geen persoonlijke gegevens, zoals je adres of je telefoonnummer, vrij. Als iemand je dan lastigvalt, is het veel moeilijker om hem/haar te doen stoppen en het contact te verbreken.
- Denk goed na over welke foto's en filmpjes je deelt. Je weet nooit wat de ander met je foto's zal doen: hij/zij kan ze bewerken of op internet plaatsen. Uitdagende foto's en naaktfoto's horen niet thuis op internet. Het is heel moeilijk om deze zaken weer van internet te krijgen.
- Pas de instellingen van je profiel aan zodat enkel je vrienden je profielpagina kunnen zien.
- Doe voor de webcam nooit iets dat je niet voor een groot publiek zou doen. De ander kan je filmen of fotograferen zonder dat jij het weet. En deze beelden kan men vervolgens bewerken of op internet plaatsen.
- Een webcam gebruik je best enkel met mensen die je ook in het echte leven kent en vertrouwt. De persoon aan de andere kant kan je namelijk dingen tonen die je liever niet wil zien.
- Als je wil afspreken met een online kennis, breng dan je ouders of een andere volwassene op de hoogte. Ga nooit alleen maar neem een vriend(in) mee en spreek af op een openbare plaats waar veel mensen zijn.
- Zelfs als je al lang met iemand chat, weet je nog steeds niet of die persoon wel 100% betrouwbaar is. Wees dus steeds alert. Zeker als de ander veel ouder of jonger is dan jezelf.

8.7. STELLINGENSPEL

DOELSTELLING

- De eigen mening over het gebruik van nieuwe media in vraag kunnen stellen en eigen waarden en normen i.v.m. internetgebruik kunnen benoemen.
- Afhankelijk van het gekozen thema:
 - Zich bewust zijn van de mogelijkheden en effecten van nieuwe media op relationeel en seksueel gebied.
 - Inzicht hebben in de rol die de ouders kunnen spelen bij het internetgebruik.
 - Inzien dat internet de drempel verlaagt voor (positieve en negatieve) communicatie-uitingen.
 - Inzien welke mogelijke kansen en risico's het internet biedt.

WERKWIJZE

- Kies een thema in functie van de les. Mogelijke thema's zijn:
 - Invloed van nieuwe media op relaties en seksualiteit
 - Ouders en internet
 - Privacy en cyberpesten
 - Positieve en negatieve aspecten van internet
- Leg de leerlingen de stellingen voor en laat hen hierover discussiëren. Deze discussie kan op verschillende wijzen georganiseerd worden:
 - Ruimtelijk peilen: Lees een stelling voor en laat de leerlingen per antwoordmogelijkheid (akkoord, neutraal, niet akkoord) een plaats in de klas innemen.
 - Groepsdiscussie: Knip de stellingen op het werkblad Stellingen uit en steek ze in een envelop. Verdeel de klas in twee groepen. Laat telkens 1 leerling een stelling trekken en voorlezen. Vraag vervolgens aan de ene groep om de stelling te verdedigen, de andere groep moet de stelling counteren met tegenargumenten.
 - Werkblad: Deel het werkblad uit en laat de leerlingen per twee of in kleine groepjes voor drie stellingen argumenten pro en contra noteren. Bespreek de resultaten nadien klassikaal.
- Vul eventueel aan met achtergrondinformatie (www.clicksafe.be).

MATERIAAL

- Werkblad Stellingen

Meer informatie over onder andere cyberpesten en seksualiteit en nieuwe media vindt u op www.clicksafe.be.

WERKBLAD STELLINGEN

IMPACT VAN NIEUWE MEDIA OP RELATIES EN SEKSUALITEIT

- Het sociaal leven van jongeren speelt zich hoofdzakelijk af op de computer en via de gsm.
- Vriendschappen met mensen waarmee je ook via internet contact hebt, zijn hechter en sterker dan andere vriendschappen.
- Het internet is de ideale plek om nieuwe mensen te leren kennen.
- Echte vrienden zijn vrienden waarmee je ook offline contact hebt.
- Online durf je sneller iets te zeggen dan offline.
- Nieuwe media zorgen ervoor dat je steeds door anderen kan gezien en gevolgd worden en nooit meer echt alleen kan zijn. Ze perken je privacy in.
- Door de diversiteit van seksuele praktijken die ik op internet tegenkom, weet ik zeer goed wat ik wil.

OUDERS EN INTERNET

- Veilig internetgebruik moet een gespreksonderwerp zijn thuis.
- Een filter is de ideale oplossing om kinderen die op internet gaan te beschermen.
- Het is geen goed idee om de pc op de slaapkamer te zetten. Deze staat beter in de woonkamer.
- Wat jongeren op internet doen, is privé. Ouders hebben daar geen zaken mee.
- Ouders moeten met hun kinderen afspraken maken over internet.
- Het heeft geen zin om met jongeren afspraken over internet te maken. Zij houden zich daar toch niet aan.
- Ouders gaan op internet om informatie te zoeken, jongeren om te leven.

PRIVACY EN CYBERPESTEN

- Een profiel moet voor iedereen toegankelijk zijn.
- Als je elkaar echt vertrouwt in een relatie, dan ken je elkaars wachtwoord.
- Ik zet om het even welke foto's die ik leuk vind op mijn profiel.
- Aan 'webcammen' zijn geen risico's verbonden.
- Op een profiel mag je zeggen wat je wil. Anderen mogen dat bij mij ook doen.
- Cyberpesten is minder erg dan 'gewoon pesten'.
- Grensoverschrijdend gedrag blijft op het internet langer ongestraft en gebeurt er op grotere schaal.

POSITIEVE EN NEGATIEVE ASPECTEN VAN INTERNET

- Het internet is gevaarlijk.
- Groffe taal op internet hoort er nu eenmaal bij. Iedereen doet het, dus ik ook.
- Als ik boos ben, zal de ander het geweten hebben. Dan houd ik me niet in.
- Via internet worden kinderen veel te jong met allerlei zaken geconfronteerd.
- Doordat er zoveel gechat wordt, kunnen veel jongeren niet meer schrijven zonder fouten.
- Internet stimuleert de creativiteit.
- Op internet is alles te vinden.

8.8. MOEILIK OF GEMAKKELIJK?

DOELSTELLING

- Inzien dat nieuwe media de drempel om te communiceren verlaagd hebben.
- Inzien dat het communicatiemedium de inhoud van de boodschap beïnvloedt.
- Beseffen welke de mogelijkheden en beperkingen zijn van communicatie via nieuwe media.

WERKWIJZE 1

- Geef de leerlingen het werkblad Moeilijk of gemakkelijk en vraag hen dit individueel in te vullen.
- Laat de leerlingen vervolgens per twee hun antwoorden vergelijken en vraag hen de onderlinge verschillen te bespreken.
- Selecteer een aantal situaties van het werkblad en bespreek deze klassikaal:
 - In welke zin is communiceren via internet/gsm gemakkelijker of moeilijker?
 - Wanneer krijg je de meeste informatie?
 - Waaraan zie je dat mensen boos zijn, of gegeneerd, of verliefd?
 - Welke boodschappen kunnen wel of niet via nieuwe media worden overgebracht?
- Draai de situatie om van zender naar ontvanger. Voorbeeld: hoe zou jij het vinden wanneer iemand je een intieme vraag stelt face-to-face, via telefoon, via sms of via chat?

WERKWIJZE 2

- Verdeel de klas in verschillende zones, volgens communicatiemedium: face-to-face, telefoongesprek, sms en chat.
- Overloop de situaties op het werkblad. Vraag de leerlingen welk medium zij zouden gebruiken in de gegeven situatie en zich naar de zone in kwestie te begeven. Voorbeeld: welk medium zou jij gebruiken om je te verontschuldigen?
- Ga in op de verschillen in de klas. Bespreek de voor- en nadelen van de verschillende keuzes.
- Draai de situatie om van zender naar ontvanger: via welk medium wil jij het liefst de boodschap ontvangen? Voorbeeld: Hoe wil jij dat iemand zich bij jou verontschuldigt?

NABESPREKING

- Communicatie gebeurt vooral non-verbaal, wat je bij heel wat nieuwe media mist.
 - Waar let je op als je berichten krijgt?
 - Zijn er goede of slechte berichten?
 - Waar let je op als je berichten stuurt?
 - Hoe kan je het gebrek aan non-verbale communicatie oplossen?

MATERIAAL

- Werkblad Moeilijk of gemakkelijk?

✂ WERKBLAD MOEILIK OF GEMAKKELIJK?

Geef aan hoe moeilijk of gemakkelijk jij het vindt om volgende handelingen face-to-face, telefonisch, via sms of chat te stellen.

X heel gemakkelijk

XX gemakkelijk

XXX moeilijk

XXXX zeer moeilijk

	Face-to-face	Telefonisch	SMS	Chat
Gsm-nummer vragen				
Je hart luchten				
Intieme vraag stellen				
Geheim vertellen				
Liegen				
Over seks praten				
Boos zijn				
Pesten				
Je verontschuldigen				
Ontgoocheling uiten				
Iemand 'uit' vragen				
Afspraak maken				
Compliment geven				
Kritiek geven				
Iemand versieren				
Met iemand flirten				
Je verliefdheid uiten				
Het 'aan' maken				
Iemand afwimpelen				
Het uitmaken				

8.9. TALL, DARK AND DISHONEST

DOELSTELLING

- Inzien dat het niet veel zin heeft om te liegen wanneer je elkaar face-to-face zal ontmoeten.
- Kritisch staan ten opzichte van informatie die ze op internet tegenkomen.

WERKWIJZE

- Deel het werkblad Tall, dark and dishonest uit. Laat een leerling de tekst voorlezen of laat de leerlingen de tekst individueel lezen.
- Geef de leerlingen de opdracht om de vragen op het einde van de tekst individueel in te vullen.
- Overloop de vragen klassikaal.
 - People are lying strategically, what does that mean?
 - How often do they lie?
 - What are the differences between men and women?
 - So no big lies in online dating?

MATERIAAL

- Werkblad Tall, dark and dishonest

✂ WERKBLAD TALL, DARK AND DISHONEST

TALL, DARK AND DISHONEST

DATING sites, where users are free to shed pounds, up salaries and shave off years to impress prospective mates, seem like the perfect place to lie. Now a study that compared online profiles with real life has found that most daters do fib, but only in moderation.

“People were lying strategically. They told small lies that improved how they looked, but not so large that they would get busted if the daters met,” says Jeff Hancock of Cornell University in Ithaca, New York. His team weighed and measured 40 male and 40 female New York City daters, noted the age on their driver’s licences and compared the results with their online profiles.

Nearly 9 out of 10 participants lied at least once, with weight the most lied-about trait and age the least. There were also gender differences:

every woman who lied about her weight said she was lighter than she was, while most men who lied about height made themselves taller. The heavier the women were, and the shorter the men, the more likely they were to tell fibs.

But while lies were frequent, the vast majority were unlikely to be uncovered in face-to-face meetings. The average difference between a profile and the reality was a mere 6 pounds in weight, one-third of an inch in height and just 5 months in age.

It seems that online dating sites get their bad rap from a few really big lies, which are most likely to get talked about. The worst whoppers in Hancock’s survey were 3 inches in height, 35 pounds in weight and 11 years in age. “The big ones are much more memorable,” he says.

Bron: The New Scientist, 20 januari 2007.

People are lying strategically, what does that mean?

.....

How often do they lie?

.....

What are the differences between men and women?

.....

So no big lies in online dating?

.....

8.10. SEKSINFORMATIE

DOELSTELLING

- Beseffen dat er niets mis is met het zoeken van informatie over seks.
- Weten hoe je betrouwbare informatie over relaties en seks kan vinden op internet.
- Informatie op internet kritisch kunnen beoordelen.
- Eigen vragen over seksualiteit kunnen stellen.

WERKWIJZE

- Vertel dat internet een goede bron van informatie over seks kan zijn, maar dat er ook veel onzin over seks online staat. Het is bovendien niet steeds duidelijk wie de bron is en of die bron betrouwbaar is. Kritisch omgaan met seksinformatie is dus een must. Geef ook aan dat men bij het zoeken naar informatie over seks ongewild terecht kan komen op websites met porno of geweld.
- Hoe beoordelen of de informatie betrouwbaar is of niet? Brainstorm hierover en noteer wat gezegd wordt op het bord.
- Geef enkele tips voor het gebruik van zoekmachines op internet:
 - Geef als zoekopdracht niet het woord 'sex' maar 'seks'. ('Sex' geeft je meer kans om op pornosites te belanden.)
 - Nog beter is trefwoorden zoals 'zwanger' of 'condoom' te gebruiken in plaats van 'seks'.
 - Gebruik meerdere trefwoorden. Bijvoorbeeld: pijpen + uitleg, tips.
 - Stel vragen in plaats van trefwoorden in te tikken. Bijvoorbeeld: 'hoe weet ik of ik homo ben?'
- Laat de leerlingen - individueel of in kleine groepjes - met behulp van zoekmachines op het internet zoeken naar het antwoord op een door jezelf opgegeven vraag.
- Laat de leerlingen klassikaal bespreken welk antwoord ze gevonden hebben en vergelijk de gevonden antwoorden. Overloop nogmaals wat de brainstorm opleverde en vul het lijstje eventueel aan.
- Leerlingen kunnen daarna zelf vragen voorstellen waarop de antwoorden gezocht worden.
- Deel op het einde van de les de lijst met betrouwbare websites met seksinformatie voor jongeren (zie werkblad) uit.

MATERIAAL

- Vragen over seks en relaties (www.allesoverseks.be) voor de leerlingen
- Computer(s) met internetverbinding en projectie
- Bijlage: Tips om betrouwbare informatie te vinden
- Werkblad: Websites met seksinformatie voor jongeren

BIJLAGE: TIPS OM BETROUWBARE INFORMATIE TE VINDEN

HOE BRONNEN BEORDELEN ?

- Commerciële informatie wil iets verkopen of aanprijzen.
- Sterk levensbeschouwelijke bronnen zullen vaak moraliserende boodschappen over seks geven.
- Medische informatie focust vaak op de risico's en gevaren en geeft weleens een eenzijdig negatief beeld over seks.
- Juridische bronnen nemen de strafbaarheid of de regelgeving als uitgangspunt. Je komt vooral te weten wat niet mag.
- Doelgroepgerichte informatie - informatie die speciaal voor jongeren bedoeld is - komt tegemoet aan wat een jongere zoekt. Check of jongeren echt zelf betrokken zijn geweest bij het uitwerken van het aanbod.
- Jongerensites of forums die door jongeren zelf worden beheerd, bevatten informatie die aansluit bij de leefwereld van jongeren maar zijn niet altijd even deskundig. Check dus of er experts werden ingehuurd en of er moderatie wordt voorzien.

HOE CHECKEN OF EEN WEBSITE BETROUWBAAR IS ?

- Het is duidelijk wie de maker of uitgever van de website is. Je kan hem of haar contacteren. Eventueel wordt ook vermeld waar de maker de informatie vandaan heeft: er staat een bron of literatuuropgave op de website.
- De informatie is up-to-date en de website wordt goed onderhouden. Bijvoorbeeld alle links werken en er staan geen (spel)fouten op de website.
- Er wordt geen mening gegeven over iets, maar je leest een verhaal dat gebaseerd is op feiten.
- Het is duidelijk wat het doel van de website is. De site kan bijvoorbeeld dienen om je te ontspannen of om reclame te maken. Dan bevat de site waarschijnlijk commerciële advertenties.
- Bekijk steeds verschillende websites. Op een goede website staan links naar andere websites over hetzelfde onderwerp. Kom je op verschillende websites dezelfde informatie tegen, dan is de informatie waarschijnlijk juist.

WERKBLAD: WEBSITES MET SEKSINFORMATIE VOOR JONGEREN

www.allesoverseks.be
www.clicksafe.be
www.sensoa.be
www.jeugdseksualiteit.be
www.life1215.be
www.jongereninformatie.be
www.kjt.org
www.kinderrechtencommissariaat.be
www.jeugdwerknet.be
www.jongerenplaneet.be
www.abortuscentra-vlaanderen.be
www.tienermoeders.be
www.crz.be
www.weljongniethetero.be
www.cavaria.be
www.lesbigaybrussels.be
www.jongpositief.org
www.klasse.be
www.maks.be
www.gezondheid.be

www.sexwoordenboek.nl
www.internetsoa.nl
www.soaaids.nl
www.rutgersnisso.nl
www.seksualiteit.nl
www.sense.info
www.onderzoekjegrens.nl
www.youxme.nl
www.zoenenenzo.nl
www.netdokter.nl
www.anticonceptie-online.nl
www.noodpil.nl
www.tienermoeders.nl
www.hivnet.org
www.ippfen.org
www.who.int
www.wikipedia.org

8.11. RISICO-INSCHATTING

DOELSTELLING

- Beseffen welke risico's verbonden zijn aan nieuwe media.
- Beseffen welke elementen een risico kunnen inhouden.
- Risico's kunnen inschatten en rangschikken van gevaarlijk naar minder gevaarlijk.
- Inzien dat de beoordeling van een risico individueel is.

WERKWIJZE

- Verdeel de klas in kleine groepjes (4 à 5 leerlingen) en geef elk groepje een kopie van het werkblad Risico-inschatting.
- Vraag de groepjes om de situaties te rangschikken van 1 (weinig risico) tot 10 (veel risico). De leerlingen moeten tot een consensus komen.
- Overloop de resultaten en bespreek de argumentatie die ze voor de volgorde geven. Waarom vinden zij een bepaalde situatie risicovol?
- Geef aanvullende informatie (www.clicksafe.be) waar nodig. Onder risico verstaan we wat in de gegeven situatie schade of nadeel zou kunnen berokkenen aan iemand: aan zichzelf (voorbeeld: een afspraak maken via internet) of aan iemand anders (voorbeeld: cyberpesten). Risico's kunnen ook worden onderverdeeld in thematische categorieën: privacy, seksueel grensoverschrijdend gedrag, cyberpesten.

NABESPREKING

- De beoordeling van een risico is individueel. Wat de ene als normaal ervaart, vindt de ander misschien erg. Wanneer je voor de grap een pornofilmpje doorstuurt, kan de ander dit bijvoorbeeld als choquerend ervaren.
- Laat de leerlingen zelf risicovolle situaties die zij (of mensen in hun omgeving) hebben meegemaakt, aanhalen.

MATERIAAL

- Werkblad Risico-inschatting

✂ WERKBLAD RISICO-INSCHATTING

Wat is het meest risicovol? Maak een top tien met onderstaande situaties:

	Stan (16) maakt een profiel aan op internet. Daarop vertelt hij dat hij homo is. Zijn ouders en vrienden weten dit nog niet. Stan zet er ook een foto van zichzelf op.
	Sofie (13) is boos op haar stiefzusje. Om haar te pesten maakt ze een haatprofiel over haar, met slogans en beledigende foto's. Ze stuurt haar vrienden een uitnodiging voor de 'Hate Anna'-groep.
	Sander (16) accepteert webcamverzoeken van onbekenden. Hij kleedt zich uit voor de webcam wanneer het gevraagd wordt.
	Sammy (14) chat met een onbekende jongen van 17 jaar en spreekt af om hem in de stad te ontmoeten. Hij vertelt zijn zus over de afspraak.
	Marie (17) neemt met haar gsm intieme foto's en stuurt die door naar haar lief.
	Manu (15) downloadt porno. Hij stuurt deze filmpjes als grap door naar een vriend en neemt ze op zijn gsm mee naar school.
	Rachel (15) heeft een chatvriend van 37. Hij zegt dat hij haar zeer graag ziet.
	Ella en Lize (14) zijn beste vriendinnen: tijdens het chatten vertellen ze elkaar alles en ze kennen elkaars wachtwoord. Ze beloven niets verder te vertellen.
	Hamed (16) heeft een blog. Hij vertelt er waar hij woont, waar hij op reis gaat, wie zijn lief is en hoe hij de eerste keer beleefd heeft.
	Nina (16) spreekt af met een jongen die ze via internet kent. Hij zal haar met een vriend komen ophalen. Niemand is op de hoogte.

8.12. IMPACT EN VERANTWOORDELIJKHEID

DOELSTELLING

- Inzien dat nieuwe media ook risico's inhouden.
- Beseffen dat misbruik van nieuwe media veel schade kan berokkenen aan de betrokkenen.
- Inzien dat nieuwe media zich makkelijk lenen voor strafbare zaken.
- Inzien dat ook de slachtoffers een aandeel kunnen hebben in het probleem.

WERKWIJZE

- Verdeel de klas in kleine groepjes (4 à 5 leerlingen).
- Geef elk groepje een krantenartikel (zie werkblad Krantenartikels).
- Vraag de leerlingen om het artikel te lezen en een antwoord te geven op volgende vragen die je op het bord noteert:
 - Wie is het slachtoffer en wie is de pleger?
 - Is de dader op de hoogte van de mogelijke gevolgen van zijn/haar gedrag?
 - Wat zijn de gevolgen voor dader en slachtoffer?
 - Voor welke andere personen heeft de situatie nog gevolgen?
 - Hoe kan je dit voorkomen?
- Overloop klassikaal de antwoorden van enkele groepjes en laat ze die antwoorden toelichten.

NABESPREKING

- Ga met de klas in discussie over volgende items:
 - Internet verlaagt de drempel tot negatief en strafbaar gedrag.
 - Het is moeilijk om de gevolgen van je internetgedrag goed in te schatten, waardoor je jezelf of anderen in gevaar kan brengen.
 - Soms zijn slachtoffers medeverantwoordelijk voor wat hen overkomt. (Artikel 1,2,3,5)
 - Soms hebben daders niet de intentie om (zoveel) schade te berokkenen. (Artikel 1,2,4)
 - Mensen kunnen ongewild ergens bij betrokken raken. (Bijvoorbeeld de ouders in artikel 1 en 5)

MATERIAAL

- Werkblad Krantenartikels

WERKBLAD KRANTENARTIKELS

SCHOOL IN OPSPRAAK DOOR NAAKTFOTO'S VAN LEERLING

Een vijftienjarige jongen krijgt een foto doorgestuurd waarop een meisje in schooluniform achterover op bed ligt met de geslachtsdelen ontbloot. Zijn vader denkt het schooluniform te herkennen, en contacteert de schooldirectie. De directie voert een discreet onderzoek naar de identiteit van het meisje, maar wanneer in de pers speculaties over de school en de identiteit van het meisje verschijnen, weigert het beschuldigde meisje nog verder naar school te gaan. Achteraf blijkt zij nochtans niet het meisje op de foto te zijn.

De directeur voelt zich genooddaakt om de politie in te lichten. Hun onderzoek wijst uit dat de foto uit een andere regio afkomstig is. Het vriendje van het meisje op de foto heeft de foto met haar gsm gemaakt, en het meisje heeft er zelf ook twee genomen.

Na een ruzie stuurt het vriendje de foto's door naar enkele vrienden, die op hun beurt de foto's rondsturen. Op een bepaald moment hebben maar liefst 40.000 jongeren de foto's aangekregen. Op het moment dat de politie het meisje en de jongen kunnen identificeren, circuleren de foto's reeds in het buitenland.

13-JARIGE MISBRUIKT NA INTERNETDATE

Het Gentse parket heeft een man opgepakt die via een chatbox contact had gelegd met een 13-jarige jongen.

De 24-jarige verdachte had het slachtoffer leren kennen via een chatbox van een populaire televisiezender. De verdachte maakte een afspraak met de jongen, die zich voordeed als zestienjarige. De twee hadden een eerste ontmoeting op het middaguur aan het station. Lang duurde hun rendez-vous niet omdat de jongen niet kon blijven.

Dus werd er een nieuwe afspraak gemaakt. Dit keer had de jongen meer tijd, en het tweetal trok naar de studio van de verdachte. Daar hadden ze seksuele contacten. Na de feiten vertelde de jongen dit aan zijn ouders, die de politie inschakelde. De 24-jarige man wordt beschuldigd van seksueel misbruik.

AFPERSER BEDREIGT MEISJES MET GETRUKERDE NAAKTFOTO'S

Bijna twintig Limburgse meisjes zijn afgelopen week het slachtoffer geworden van afpersing via Facebook. Een man zei hen dat hij getrukeerde foto's naar hun vrienden en familieleden zou sturen als ze seks met hem weigerden, schrijft Het Belang van Limburg.

Elif S. (16) uit Beverlo werd een van de slachtoffers van de afperser. "Ik heb 'Evlien Arzu' onlangs aan mijn vriendenlijst toegevoegd omdat we gemeenschappelijke vrienden hadden", vertelt Elif.

"Maandag stuurde hij me plots een foto. Hij had mijn foto vanop Facebook op een afbeelding van enkele naakte vrouwen geplakt." Het meisje diende een klacht in bij de politie. (belga/mvdb)

Bron: De Morgen, 27/08/09

BRITS MEISJE PLEEGT ZELFMOORD NA PESTERIJEN OP FACEBOOK

Een Brits tienermeisje dat regelmatig gepest werd op socialenetwerksites als Facebook, heeft vorige week zelfmoord gepleegd. Dat meldt de Britse krant The Times.

Holly G. was 15 jaar oud toen ze in de buurt van de stad Gloucester van een brug sprong. Volgens haar ouders kon hun dochter niet omgaan met de pesterijen die ze ontving via netwerksites en "vriendengroepen" op het internet, zoals Facebook, Bebo en MySpace.

Vrienden verklaarden dat meerdere meisjes Holly beledigden op haar Facebook-pagina. "Meisjes pestten haar op Facebook en lieten commentaren op haar prikbord achter, waarin ze scheldnamen kreeg toegeworpen. Waarschijnlijk hebben ze die commentaren nu wel weggehaald", verklaarde een 16-jarige vriendin in The Times. Volgens de krant werd haar Facebook-pagina ondertussen afgesloten. Holly G. werd ook op school gepest en leed aan een gebrek aan zelfvertrouwen.

Eind augustus werd voor het eerst in Groot-Brittannië een tiener veroordeeld wegens pesterijen op internet. De 18-jarige dader kreeg een gevangenisstraf van drie maanden, onder meer wegens doodsbedreigingen die geuit werden via Facebook.

Bron: De Standaard/Belga, 21/09/09

CIPIER VROEG TIENERS TE STRIPPEN VOOR WEBCAM IN RUIL VOOR BELWAARDE

Het openbaar ministerie heeft voor de correctionele rechtbank van Antwerpen vandaag dertig maanden cel gevorderd voor een 29-jarige man uit Turnhout die als cipier werkt in de gevangenis van Merksplas. De man stond terecht voor zedenfeiten met minderjarigen.

Hij had zich in chatrooms op het internet voorgedaan als 16-jarige. In ruil voor belwaarde had hij twee meisjes van 12 en 13 zo ver gekregen om zich uit te kleden voor de webcam. De man had ook een achtjarig jongetje gevraagd of hij zijn zusje van vijf niet wilde betasten voor de webcam. De feiten speelden zich in 2007 en 2008 af.

De ouders van de slachtoffers waren erop uitgekomen en hadden de politie verwittigd. De man verdedigde zichzelf voor de rechtbank en verklaarde zich bereid om zich te laten behandelen. Een deel van zijn straf zou zo met probatie-uitstel kunnen zijn.

De ouders van de meisjes hadden zich burgerlijke partij gesteld en vroegen een provisionele schadevergoeding van één euro. Het vonnis wordt op 1 oktober uitgesproken. (belga/mvdb)

Bron: De Morgen, 03/09/09

8.13. OVER MIJN GRENS?

DOESTELLING

- Beseffen waar de eigen grenzen liggen met betrekking tot internet en seks.
- Inzien dat iedereen andere grenzen heeft en dat er op dit vlak verschillen zijn tussen meisjes en jongens.

WERKWIJZE

- Verdeel de groep in kleine seksspecifieke groepjes (jongens bij jongens, meisjes bij meisjes).
- Geef elk groepje een werkblad Over mijn grens? en leg uit dat ieder groepje verschillende situaties moet beoordelen en aangeven of deze over hun grens gaan of niet. Er zijn drie antwoordmogelijkheden:
Rood: dit wil ik helemaal niet, dit is over mijn grens
Oranje: daar twijfel ik over of ik dat oké vind
Groen: dat is oké voor mij
- Elk groepje overloopt zowel de jongens- als de meisjessituaties. Hiervoor dienen ze zich dus in te leven in de andere sekse.
- Daarna worden de beoordelingen van de groepjes klassikaal vergeleken. De groepjes kunnen per situatie hun argumentatie verduidelijken.
- Benadruk dat ieder voor zichzelf mag bepalen waar de grens ligt.

NABESPREKING

- Merk je verschillen tussen jongens en meisjes?
- Welke verklaringen heb je voor de verschillen tussen jongens en meisjes?
- Hoe ga je om met deze verschillen?

MATERIAAL

- Werkblad Over mijn grens?

TER INFORMATIE

Het internet biedt op seksueel gebied meer leuke mogelijkheden voor jongens dan voor meisjes. Meisjes vinden de confrontatie met seksueel getinte beelden, toespelingen en uitnodigingen over het algemeen vervelend, terwijl de meeste jongens dit leuk vinden. Bij meisjes gebeurt de confrontatie met seksueel gedrag op internet ook meer ongevraagd, jongens nemen vaker zelf het initiatief tot seksueel gedrag online.

Meer informatie over online seksueel grensoverschrijdend gedrag vindt u in de Feiten en Cijfers 'Jongeren, seksualiteit en internet' op www.clicksafe.be.

✂ WERKBLAD OVER MIJN GRENS?

Iemand die tegenover jou in de trein zit belt met zijn lief. Je kan niet anders dan horen hoe hij haar opwindt.	
Een jongen die je pas via Netlog hebt ontmoet, vraagt je welke kleur en maat je bh heeft.	
Je lief heeft ongevraagd opnames van jou terwijl je je string toont opgeslagen op z'n gsm.	
Je lief vraagt je om je uit te kleden voor de webcam. Je wil dit niet echt, maar hij probeert je toch te overhalen.	
Je spreekt af met iemand die je al een tijdje via de chat kent, maar na tien minuten probeert hij jou al in bed te krijgen.	
Tijdens het spelen van een online game krijg je een pop-up. Wanneer je erop klikt openen zich verschillende schermen met pornobeelden.	

In de klas laat de jongen die naast je zit duidelijk zien dat hij via z'n gsm een vrouw in sexy lingerie bekijkt.	
Een meisje die je pas op Netlog hebt ontmoet, vraagt of je "het" al gedaan hebt.	
Een vriend heeft opnames van je gemaakt toen je 's morgens in je boxershort zat te chatten.	
Iemand op de chat vraagt je om je bovenkleden uit te trekken, zij zal dat dan ook doen.	
Je krijgt ongevraagd pikante foto's van een klasgenote toegestuurd.	
Je hebt een link doorgestuurd gekregen. Je klikt hem direct open en je komt op een site terecht met porno waar erg jonge mensen in voorkomen.	

8.14. MAG DA(T)?

DOELSTELLING

- Seksueel gedrag op internet kunnen beoordelen.
- Inzicht hebben in de criteria die seksueel gedrag grensoverschrijdend maken.
- Inzien wanneer seksueel gedrag op internet grensoverschrijdend is en wanneer niet.

WERKWIJZE

- Deel de leerlingen in kleine groepjes in. Geef hen de gekopieerde kaartjes van het werkblad Mag da(t)?.
- Schrijf de uitleg die bij de kaartjes hoort op het bord:
 - **Situatie 1:** Twee 13-jarige jongens voeren een gesprek over seks via MSN.
 - **Situatie 2:** Een jongen van 15 laat zijn penis zien op de webcam.
 - **Situatie 3:** Een 14-jarige jongen surft naar erotische websites en hij masturbeert zich. Op het beeldscherm zie je een atletische jongeman.
 - **Situatie 4:** Een 17-jarig meisje chat met een jongen van 11. Het meisje vraagt de jongen zijn penis te laten zien voor de webcam.
 - **Situatie 5:** Een meisje van 15 toont haar borsten voor de webcam. Ze vraagt in ruil hiervoor 10 euro belkrediet.
- Geef hen de opdracht om elke situatie te bespreken:
 - Wat zie je op de tekening?
 - Wat denk je van deze situatie?
 - Vind je dit oké of niet oké?
 - Om welke redenen vind je dit (niet) oké? Indien niet: waarom niet?
- Bespreek de situaties één voor één in grote groep. Zijn de situaties oké of niet oké en waarom? Schrijf deze argumenten op het bord.
- Overloop de argumenten die op het bord staan. Concludeer samen met de leerlingen dat er zes criteria zijn waaraan gewenst seksueel gedrag moet voldoen. Noteer deze criteria op het bord.
 - Er moet sprake zijn van **wederzijdse toestemming**: je moet het allebei willen. Als de één het niet graag heeft, of er geen zin in heeft, dring je dan niet op en ga niet verder. Ook als de ander passief blijft en niets zegt, is er geen toestemming. Je moet een klaar en duidelijke "ja" krijgen voor je verder gaat.
 - Er moet sprake zijn van **vrijwilligheid**: er is sprake van dwang, de ander forceert je om dingen te doen die je eigenlijk niet ziet zitten, door te dreigen of door je onder druk te zetten. Dan is het nooit goed om seks te hebben. Seks is iets dat je aan elkaar geeft uit vrije wil, en niet omdat je gedwongen wordt.
 - Er moet sprake zijn van **gelijkwaardigheid**: de ander is veel zwakker, jonger, dommer, minder ervaren of kwetsbaarder dan jij. Dan mag je geen misbruik maken van de situatie en je zin doordrijven. Het omgekeerde kan ook: dat de ander veel ouder, meer ervaren en slimmer is dan jij. Weet dan dat er kans is dat die ander misbruik maakt van je onervarenheid.
 - Het seksueel gedrag moet **leeftijdsadequa**t zijn. Leeftijds- of ontwikkelingsadequaat gedrag betekent dat het kind of de jongere seksueel gedrag stelt dat voor kinderen of jongeren van die leeftijd of in die ontwikkelingsfase verwacht kan worden.
 - Het seksueel gedrag moet **contextadequa**t zijn. Het mag anderen niet choqueren of beledigen. Bijvoorbeeld: in een openbare ruimte waar ook anderen aanwezig zijn, gelden de regels van de "openbare zeden". Als dit gedrag in intieme kring of in alle privacy gesteld wordt, dan wordt er niemand gestoord en is het dus oké.
 - Er moet sprake zijn van **zelfrespect**. Het gedrag mag geen nadelige gevolgen hebben voor de persoon. Het mag m.a.w. niet zelfbeschadigend zijn, zowel op fysiek, psychologisch als sociaal vlak. Zich laten vernederen, uitlachen of te kijk stellen voor anderen is zelfbeschadigend.
- Benoem aan de hand van de criteria welke situaties al dan niet oké zijn (zie bijlage: Leidraad bij de tekeningen).

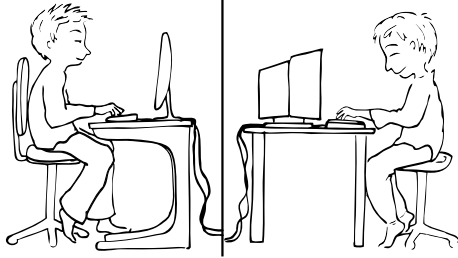
MATERIAAL

- Werkblad Mag da(t)?
- Bijlage: Leidraad bij de tekeningen
- Op www.sensoa.be/download vindt u in het mapje connected een PDF van het werkblad magda(t) voor projectie.

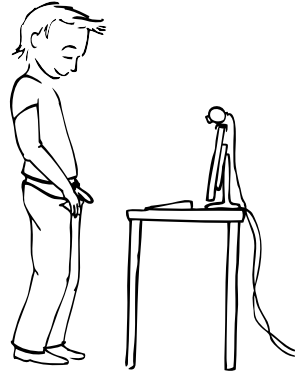
✂ WERKBLAD MAG DA(T)?

SITUATIE 1

<jan zegt> weet jij wat 69 is?
<thomas zegt> heeft met seks te maken niet?
<jan zegt> ja, dat is pijpen en likken ; -)
<thomas zegt> huh? tegelijk?

SITUATIE 2

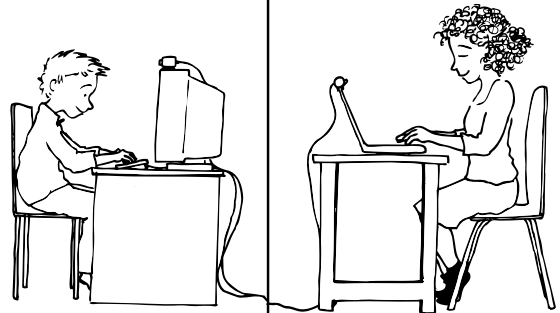

SITUATIE 3

SITUATIE 4

<Sara zegt> heb jij al een grote piemel? Laat eens zien?

SITUATIE 5

Hier zie je mijn borsten, je moet me nu
€ 10 belkrediet voor mijn gsm.

BIJLAGE: LEIDRAAD BIJ DE TEKENINGEN

SITUATIE 1: TWEE 13-JARIGE JONGENS VOEREN EEN GESPREK OVER SEKS VIA MSN.

Dit is oké. Het seksueel gedrag voldoet aan alle criteria.

Het gedrag in deze situatie is **leeftijds- en ontwikkelingsadequaat**. Tijdens de puberteit wordt kennis over seksualiteit opgedaan en uitgewisseld met leeftijdsgenoten. De beslotenheid van een gesprek via MSN kan hun (wederzijds) vertrouwen en geloof in henzelf opkrikken. In hun gesprek stellen ze elkaar misschien onderling gerust door een vergelijking van hun penislengte of van hun masturbatietechnieken.

Het gedrag is ook **contextadequaat**. Het is eenzelfde situatie als wanneer de jongens in de beslotenheid van de slaapkamer en in alle vrijwilligheid samen een erotisch boekje zouden inkijken en een conversatie over seks zouden hebben.

De situatie zou echter niet oké zijn wanneer ze hierover praten in de klas, want dan is de context niet gepast. Het zou ook niet oké zijn als de ene jongen de andere dwingt om over seks te praten door bijvoorbeeld te dreigen dat hij diens vriend niet meer mag zijn als hij het niet doet.

SITUATIE 2: EEN JONGEN VAN 15 LAAT ZIJN PENIS ZIEN OP DE WEBCAM.

Dit is niet oké.

We kunnen ervan uitgaan dat de jongen **vrijwillig** zijn penis laat zien. Het seksueel gedrag op zich is ook leeftijds- en **ontwikkelingsadequaat**. Uit onderzoek blijkt dat jongeren regelmatig iets seksueels voor de webcam doen omdat ze het zelf leuk, spannend of opwindend vinden. Hierin zijn er echter grote verschillen tussen jongens en meisjes: 83% van de meisjes die wel eens een verzoek krijgen om seksuele handelingen te verrichten voor de webcam vindt dit vervelend, tegenover 28% van de jongens.

Het gedrag is echter **zelfbeschadigend**. De ander kan misbruik van je maken door de beelden op te nemen en te verspreiden.

We kunnen ook niet zien of de andere persoon daadwerkelijk degene is voor wie hij of zij zich uitgeeft. Op het internet kan iedereen zich voordoen voor wie of wat hij of zij wil. Het principe van **gelijkwaardigheid** komt hierdoor in het gedrang.

De **wederzijdse toestemming** is bovendien onduidelijk. We weten niet of de persoon aan wie de 15-jarige jongen zijn penis laat zien hiervoor toestemming geeft. De 15-jarige jongen kan de ander misschien choqueren.

SITUATIE 3: EEN 14-JARIGE JONGEN SURFT NAAR EROTISCHE WEBSITES EN HIJ MASTURBEERT ZICH. OP HET BEELDSCHERM ZIE JE EEN ATLETISCHE JONGEMAN.

Dit is oké. Het seksueel gedrag voldoet aan alle criteria.

Masturberen is **leeftijds- en ontwikkelingsadequaat** gedrag voor een 14-jarige jongen. Op individueel niveau heeft erotiek een aantal functies. Enerzijds is het een inspiratie voor seksuele opwinding. Anderzijds vormt erotiek een bron van informatie. Het feit dat de jongen naar homoseksuele erotiek kijkt, wil niet per definitie zeggen dat hij een homoseksuele geaardheid heeft. Het is goed mogelijk dat de jongen erotische beelden van mannen of seks tussen mannen gewoon spannend of heel opwindend vindt. Hij kan erbij fantaseren over eigen seksuele verlangens, met mannen of vrouwen.

Dit gedrag zou niet oké zijn als dit een 9-jarige jongen is, want dan is het gedrag niet leeftijdsadequaat.

SITUATIE 4: EEN 17-JARIG MEISJE CHAT MET EEN JONGEN VAN 11. HET MEISJE VRAAGT DE JONGEN ZIJN PENIS TE LATEN ZIEN VOOR DE WEBCAM.

Dit is niet oké.

In deze situatie is er geen **gelijkwaardigheid**. De jongen en het meisje zijn geen leeftijdsgenoten: er is sprake van een te groot leeftijdsverschil. Je mag iemand niet dwingen tot seksuele handelingen waar hij of zij nog niet aan toe is of die kunnen beledigen.

Voor de samenleving is het moeilijk te accepteren dat meisjes tot seksueel grensoverschrijdend gedrag in staat blijken, omdat dit niet strookt met het heersende idee dat mannen in seksueel opzicht dominant zijn. Toch stellen ook meisjes seksueel grensoverschrijdend gedrag.

SITUATIE 5: EEN MEISJE VAN 15 TOONT HAAR BORSTEN VOOR DE WEBCAM. ZE VRAAGT IN RUIL HIERVOOR 10 EURO BELKREDIET.

Dit is niet oké.

Het ontvangen van een beloning beschouwen we als onvrijwillig; men pleegt het gedrag niet omwille van de intrinsieke waarde van het seksueel gedrag, maar omwille van de beloning.

Het gedrag is **zelfbeschadigend**. De ander kan opnames maken en die verspreiden zonder dat je daar nog wat kan aan doen.

We weten ook niet of het meisje de identiteit van de ander kent. Online kan iemand zich voordoen voor wie of wat hij of zij wil. Het kan bijvoorbeeld een veel ouder of veel jonger persoon zijn. We weten ook niet of de ander te goeder trouw is of iemand die misbruik wil maken van haar. Het principe van **gelijkwaardigheid** komt hierdoor in het gedrang.

8.15. HOE REAGEREN?

DOELSTELLING

- Inzien dat er verschillende strategieën zijn om op ongewenst seksueel getint gedrag op internet te reageren.
- Weten hoe je efficiënt op ongewenste seksuele verzoeken kan reageren.

WERKWIJZE 1

- Doe eventueel eerst de oefening Over mijn grens? (p. 36) met de groep.
- Vertel dat iedereen anders reageert op situaties waarin we geconfronteerd worden met grensoverschrijdend gedrag. Sommigen gaan praten, anderen gaan op de vuist of proberen de situatie te negeren. Nog anderen lossen het op met humor of gaan gewoon weg.
- Leg uit dat je een situaties zal voorlezen. De leerlingen dienen zich in te beelden dat deze situaties voor hen ongewenst zijn. Hoe zouden zij reageren? Vraag hen telkens vijf tellen te wachten en vervolgens te reageren met één van de afgesproken gebaren.
- Leg nu uit welk gebaar voor welke reactie staat en geef per reactiemogelijkheid een aantal voorbeelden:
 - **Vechten** = vuisten in vechthouding. (Voorbeeld: schelden, boos worden, uitlachen...)
 - **Vluchten/ontwijken** = omdraaien. (Voorbeeld: over iets anders beginnen praten, blokkeren, negeren, er een grapje over maken...)
 - **Confronteren**, 'stop' zeggen = handen in de zij. (Voorbeeld: zeggen dat het hem/haar niets aangaat, dat hij/zij normaal moet doen, dat je het niet wil doen of zeggen...)
- Ga met de leerlingen in een kring staan en vraag hen om de ogen te sluiten. Lees de eerste situatie van het werkblad Over mijn grens? voor. Laat de leerlingen reageren met de afgesproken gebaren en geef wanneer iedereen een keuze heeft gemaakt, het signaal om de ogen terug te openen. Bespreek daarna kort de keuze van de leerlingen:
 - Wat zijn de voor- en de nadelen van de reacties?
 - Wat zou het effect zijn van hun reacties?
 - Welke reacties zijn wel of niet effectief?
- Doe daarna hetzelfde met de andere situaties op het werkblad.
- Zijn er nog andere mogelijkheden om te reageren? Of kennen de leerlingen nog andere situaties van online grensoverschrijdend gedrag?

WERKWIJZE 2

- Toon een filmpje van www.thatsnotcool.com over omgaan met ongewenst gedrag via nieuwe media: hoe kan je reageren wanneer je lief je controleert of onder druk zet, of wanneer hij of zij je online privacy niet respecteert?
- Op het einde van het filmpje dienen de leerlingen een oplossing voor de situatie te kiezen. Laat hen die keuze verantwoorden. Toon het resultaat van hun keuze.
- Vraag daarna welke vervelende of ongewenste ervaringen ze zelf al hebben meegemaakt op internet. Noteer deze op het bord en stel bijkomende vragen:
 - Hoe heb je daarop gereageerd?
 - Wat was het effect van deze reactie?
 - Zijn er ook andere mogelijkheden om te reageren?

NABESPREKING

- Maak als besluit een top drie van de meest effectieve reacties volgens de jongeren.

MATERIAAL

- Werkblad Over mijn grens? (p.37) (werkwijze 1)
- Projector en filmpjes op www.thatsnotcool.com. (werkwijze 2)

8.16. JE MOOI LIJFJE

DOELSTELLING

- Beseffen dat ook volwassenen met seksuele bedoelingen gebruikmaken van internet.
- Weten hoe het grooming-proces verloopt.
- Kritisch staan ten opzichte van mensen die je op internet leert kennen.

WERKWIJZE

- Laat de leerlingen individueel bijlage 1 lezen.
- Overloop hun reacties bij de tekst klassikaal en bespreek volgende zaken:
 - Wat vind je van dit verhaal?
 - Hoe gaat deze "kinderlokker" te werk?
 - Slaagt hij in zijn opzet?
 - Hoe worden contactgegevens van jongeren bemachtigd?
- Laat de leerlingen vervolgens individueel bijlage 2 lezen. Ga daarna met de klas in discussie over volgende items:
 - Klopt het beeld dat je van "kinderlokkers" hebt met de beschrijving in dit artikel?
 - Wie zijn de meest kwetsbare internetgebruikers?
 - Welke strategieën gebruiken de daders?
 - Wat kan er gebeuren als je op de verzoeken ingaat?

NABESPREKING

- Hoe kan je iemands bedoelingen inschatten?
 - Wanneer vertrouw je iemand?
 - Wanneer is iets verdacht?
- Hoe kan je omgaan met verdachte chatters?
 - Wat doe je best (niet)?
 - Hoe kan je andere jongeren waarschuwen?
 - Wat kan je nog meer doen?

MATERIAAL

- Bijlage 1: Undercover in de Vlaamse chatkanalen: veilig of vunzig?
- Bijlage 2: Kinderlokkers duiken op in chatrooms.

TER INFORMATIE: WIE IS EEN VERDACHTE CHATTER?

De meerderheid van de ongewenste seksuele ervaringen doet zich voor tussen mensen die elkaar kennen: tussen partners in een relatie, tussen vrienden, tussen kennissen. Het zijn dus niet alleen onbekenden die je verleiden om verder te gaan dan je zelf wil.

Hoe kom je te weten of iemand slechte bedoelingen heeft? Een verdachte chatter is:

- Iemand die jullie chatvriendschap geheim wil houden: "Vertel niemand over mij. Dit is ons geheimje."
- Iemand die probeert om je naam, adres en telefoonnummer te achterhalen: "Ik stuur je een leuke verrassing als je mij je adres geeft."
- Iemand die je probeert te overhalen of blijft aandringen: "Waarom mag ik je wachtwoord niet weten? Vertrouw je me niet?"
- Iemand die je probeert te dwingen tot bepaalde dingen: "Ik heb je IP-adres, dus ik weet je wonen." Weet dat een IP-adres (het kenteken van je pc) niet te herleiden is tot een persoon of adres.
- Groomers: onbekende verleiders waar je al lange tijd mee chat, en die aanvoelen wanneer je je onzeker voelt en steun nodig hebt. Ze winnen je vertrouwen door de begrijpende vriend te spelen en je complimentjes te geven. Zo proberen ze je uit de kleren te praten.
- Nep-modellenscouts: mensen die op zoek zijn naar nieuwe fotomodellen. Ze vragen je om je voor de webcam (deels) uit te kleden, om te kunnen zien of je geschikt bent voor het modellenwerk. Maar een echt modellenbureau zal nooit op die manier rekruteren!

Tip: Heb je het gevoel dat er iets niet klopt en dat de persoon te mooi is om waar te zijn? Dan is het waarschijnlijk zo...

Bron: www.clicksafe.be.

BIJLAGE 1: UNDERCOVER IN DE VLAAMSE CHATKANALEN: VEILIG OF VUNZIG?

Dat er in chatboxen lui zitten met kwade bedoelingen, weten we allemaal. Clickx Magazine onderzocht hoe lang het duurt vooraleer een chattend meisje van 12 wordt benaderd door een pedofiel. Hoe men in de chatboxen met elkaar omgaat. Of men in de schemerzone van een anonieme chatbox rekening houdt met de regels van fatsoen.

ONS MOOIE LIJFJE

Voor deze test gingen we drie weken undercover. We registreerden ons als een twaalfjarig meisje, een jongen van dezelfde leeftijd, een zestienjarig meisje, een volwassen man en een volwassen vrouw.

Tijdens de eerste dag van ons experiment hadden we als twaalfjarig meisje al na tien minuten prijs. Twee volwassen mannen wilden per se "foto's van ons mooie lijfje zien". Ze leidden ons af naar MSN-chat, probeerden een schunnig gesprek aan te knopen, vroegen aanhoudend naaktfoto's en stuurden foto's waarop ze duidelijk herkenbaar zijn, en foto's van hun geslachtsorgaan. Ook ons oudste vrouwelijke personage werd meteen met schunnige opmerkingen belaagd. De jongens en de volwassen man werden met rust gelaten. Hieronder kan je een paar stukken lezen uit de conversatie die Jill, onze testpersoon, voerde met een Nederlandse man die zich verschuilt achter de naam 'Drollewops'.

- DW: hoi
- Jill: hoe oud ben je?
- DW: 37
- Jill: van waar ben je?
- DW: Nederland
- Jill: hoe heet je echt?
- DW: carlo, en jij?
- Jill: hoi carlo, ik echt jill`
- DW: aangenaam, en hoe oud was je ook alweer?
- Jill: ik ben twaalf en wordt er dertien
- DW: leuk
- Jill: dank je
- DW: wat heb je aan nu?
- Jill: ik heb gewoon een jeans en T-shirt aan
- DW: heb je een foto?
- Jill: ja ze, en jij?
- DW: hier niet.
- Jill: als ik er ook een leuke krijg van jou???
- DW: krijg je zeker
- Jill: ist beloofd?
- DW: beloofd
- DW: is goed, wat heb je aan nu?
- Jill: heb ik al gezegd, een wit t-shirtje en jeans
- Dw: heb je een webcam?
- Jill: neen, ik ga er een krijgen voor nieuwjaar
- Jill; dan ik jou zien, maar jij mij nog niet
- DW: wat had je willen zien dan?
- Jill: Hoe je eruit ziet
- DW: heb je geen foto van je lijfje?
- Jill: je bedoelt van spanje op vakantie of zo
- DW: ja, jou eens in bikini
- Jill: moet ik even zoeken
- DW: is lief
- Jill: maar ik wacht eerst op de jouwe
- DW: nu zie je mij he, zet ik de cam aan.
- Jill: maar ik wacht eerst op de jouwe
- DW: XXXXXXXX op al je lipjes
- Jill: Xxx
- DW: Mmmmmmmmmmmmmmmmmmm
- Jill: ff naar wc.

Een dag later gaan we opnieuw online. Drollewops zit ons blijkbaar op te wachten want binnen de kortste keren knoopt hij opnieuw een gesprek aan.

- DW: hoi
- Jill: hallo carlo
- DW: mag ik je lijfje eens zien?

DW nodigt je uit om kijken met de webcam te starten.

- DW: zie je iets?
- Jill: ha ik zie je
- DW: das goed
- Jill: waar woon je
- DW: Nederland
- Jill: ik woon in Antwerpen
- DW: en mag ik je lijfje ook eens zien?
- Jill: waarom wil je mijn lijf zien?
- DW: nieuwsgierig, erg Mss
- Jill: iedereen is wel eens nieuwsgierig
- Jill: neen
- DW: stuur je lijfje eens door dan
- Jill: als ik van jou een foto zou krijgen
- DW: je ziet me op cam
- Jill: wat doe je van hobby
- DW: voetbal
- DW: jij ziet meer dan ik he
- Jill: vanaf volgende week krijg ik een webcam voor sinterklaas
- DW: stuur je foto eens ff door
- DW: of heb je geen spannende foto

KINDERLOKKEN NIET MOEILIK

Doorzien jongeren de kwade bedoelingen van volwassenen? Ook hier doen we een experiment: we knopen een gesprek aan met 10 verschillende jongeren. Na een tijdje maken we ons kenbaar als een volwassene die graag wat meer contact zou willen. Bij elk van onze 10 chatpartners worden we zonder uitzondering weggeklikt en is het gesprek meteen afgelopen.

Tot zover het goede nieuws. In een tweede test nemen we de identiteit aan van een leeftijdsgenoot. Met een beetje creatieve overredingskracht konden we bij 7 van de 10 kinderen zonder problemen hun naam en adres ontfutselen. Daarvoor gebruiken we de twee-vrienden-truc.

Of we praten over hobby's en muziek. En we bieden hen aan om een cd die we voor Kerstmis 2 keer cadeau hebben gekregen op te sturen omdat we er toch niets mee kunnen doen.

- Bob: Vanwaar ben je?
- Caro: van Tienen
- Bob: he ik heb twee vrienden in Tienen wonen
- Caro: waar?
- Bob: een woont in de straat die op de markt uitkomt, de andere herinner ik mij ook de straatnaam niet.
- Woon jij ver van de markt?
- Caro: de pastorijsstraat
- Bob: dat was het waar Bert woont.
- Bob: ken je Bert?
- Caro: Neen
- Bob: Hij woont in nummer 33 geloof ik
- Caro: ha maar ik woon achteraan in de straat, in nummer 257

Bron: Clickx Magazine 111 - 24 januari 2006

BIJLAGE 2: KINDERLOKKERS DUKEN OP IN CHATROOMS.

Met de opkomst van internet is er een nieuw type kinderlokker ontstaan. Het gaat om mannen die via chatsites waar veel pubers een profiel aanmaken, contacten leggen met veelal jonge tienermeisjes, met als uiteindelijke doel om seks met ze te hebben. In vakjargon wordt dit verschijnsel 'online grooming' genoemd.

Psycholoog en psychotherapeut Jules Mulder: "Jonger dan 12 jaar zijn de slachtoffers zelden. Als we het over grooming hebben, bedoelen we in de regel meisjes van een jaar of 12 tot 14. Vaak zijn ze onzeker en wat eenzaam, is de relatie met hun ouders niet al te best, en zijn ze seksueel erg nieuwsgierig."

Een van de mythes die hardnekkig de ronde doet, is dat daders zich een valse identiteit aanmeten en zich bij voorkeur als leeftijdsgenootjes voordoen. Uit een grootschalig Amerikaans onderzoek¹ blijkt dat de meisjes goed weten dat ze met volwassenen te maken hebben. Slechts een op de twintig daders deed zich voor als een tiener. Ook wordt al te vaak gedacht dat de daders hun seksuele bedoelingen voor de slachtoffers verborgen houden. Feitelijk draaien beide partijen er geen doekjes om en wordt in de chatsessies meestal heel uitdrukkelijk over seks gesproken.

Voor het daadwerkelijk tot seks komt, is er al heel wat gebeurd tussen het slachtoffer en de dader. In het begin doet de volwassen dader er alles aan om het meisje van zich afhankelijk te maken. Hij kan dat, omdat hij in allerlei opzichten overwicht heeft.

Vervolgens groeien beiden meer naar elkaar toe. "Ze worden vriendjes, ze begrijpen elkaar en gaan ervaringen met elkaar delen." Er ontstaat het gevoel dat hun contact exclusief is. De dader doet het voorkomen dat het meisje heel speciaal voor hem is, dat alles wat ze met elkaar bespreken vertrouwelijk is. Ook worden de onderwerpen steeds intiemer.

De laatste fase staat in het teken van het geheim. "Wat ze met elkaar bespreken, blijft tussen hen tweeën en mag niet naar buiten komen." Seks komt heel nadrukkelijk in de chatsessie aan de orde. "Nu wordt het echt gevaarlijk. Want de volgende stap, en die is dan nog maar uiterst klein, is dat er een afspraakje voor een seksuele ontmoeting gemaakt wordt."

Bron: Tijdschrift Kindermishandeling. 2e jaargang, nr.2 (juni 2009).

¹ Mitchell, Wolak, Finkelhor. (2004). Online sex abuse cases not characterized by deception, abduction and force, research shows. APA : Washington.

8.17. BEELDVORMING

DOELSTELLING

- Het onderscheid kunnen maken tussen mediabeelden en de realiteit.
- Beseffen dat porno en reclame een aantal mythes over mannen, vrouwen en seksualiteit in stand houden.
- Beseffen dat beelden in de media van invloed kunnen zijn op de eigen opvattingen.

WERKWIJZE

- Selecteer op voorhand een aantal mediabeelden die mannen en vrouwen op een geïdealiseerde en stereotiepe wijze in beeld brengen (reclamebeelden van kledingmerken, parfum en auto's; videoclip op muziekzenders...).
- Vertel dat je een aantal beelden uit de media hebt geselecteerd en dat je die samen wil bekijken.
- Toon de filmpjes of foto's en bespreek klassikaal welke boodschap de media geven over mannen, vrouwen en seksualiteit:
 - Wat vertellen deze beelden je?
 - Welke ideeën over mannen en vrouwen geven deze beelden je?
 - Werkt de reclame nog als je de vrouwen door mannen vervangt en omgekeerd?
 - Wat wekken deze beelden bij je op? Op welke manier beïnvloeden deze beelden je gedachten of gedrag?
- Laat de groep voorbeelden aanhalen van stereotiep beeldmateriaal. Je kan dan gezamenlijk in de klas de beelden op internet zoeken en projecteren op groot scherm.
- Vraag nu hoe het er in de werkelijkheid aan toe gaat. Wat klopt er niet aan de mediabeelden?
- Concludeer met de groep dat mediabeelden een aantal mythes over mannen, vrouwen en seksualiteit in stand houden. Vraag of ze enkele van die mythes kunnen opsommen en noteer ze op het bord. Vul aan indien nodig:
 - **Mannen hebben altijd zin in seks en kunnen altijd.**
 - **De man neemt het initiatief en weet perfect wat de vrouw graag heeft.**
 - **De vrouw is een lustobject en is altijd beschikbaar voor de man.**
 - **Mannen houden van vrouwen met grote borsten en blonde haren.**
 - **Seks is voor jonge en mooie mensen.**
- Vertel dat deze stereotypering in alle media-uitingen speelt, dus ook in porno. Vraag aan de groep of zij een aantal mythes over seks die porno in stand houdt, kunnen opsommen:
 - **Een grote penis is belangrijk voor seks.**
 - **Goede seks is veel neuken en klaarkomen.**
 - **Vrouwen houden ervan om met geweld genomen te worden.**

NABESPREKING

- Leg uit dat porno bedoeld is om de fantasie te prikkelen. Mensen gebruiken het om seksueel opgewonden te worden. Het is een beetje zoals kijken naar lekker eten je honger doet krijgen, of een mooi strand je zin doet krijgen in vakantie.
- Leg uit dat de werkelijkheid in die fantasiebeelden altijd een beetje geweld wordt aangedaan: het eten ziet er misschien heel mooi uit maar smaakt niet echt zo lekker, en dat strand is vaak te warm of te druk. Ook bij seks is de werkelijkheid vaak anders dan wat porno je doet geloven.
- Leg uit dat niet iedereen porno even leuk vindt. Vooral jongens worden opgewonden door visuele prikkels.

MATERIAAL

- Stereotiep beeldmateriaal van mannen en vrouwen
- Projector

8.18. GENERATIE PORNO?

DOELSTELLINGEN

- Porno kritisch kunnen benaderen.
- Inzien dat porno een invloed kan hebben op het eigen gedrag en op de opvattingen over relaties en seksualiteit.

WERKWIJZE

- Deel bijlage 1 uit en vraag de leerlingen om de tekst individueel te lezen.
- Brainstorm met de klas over de porno-industrie:
 - Wat vinden jullie van dit artikel?
 - Komen jullie veel in contact met pornobeelden? Bijvoorbeeld via spam of pop-ups.
 - Wat was er te zien op deze beelden?
 - Wat vinden jullie daarvan?
- Concludeer dat er een porno-industrie bestaat waarin veel geld wordt verdiend.
- Deel bijlage 2 uit en vraag de leerlingen om de tekst individueel te lezen.
- Ga met de klas in discussie over volgende items, maar neem zelf geen standpunt in:
 - Er zijn jongeren die veel naar porno kijken en er zijn jongeren die minder kijken.
 - Door internet is porno heel toegankelijk geworden.
 - De jongeren van nu maken deel uit van de 'generatie porno'.
 - Door naar porno te kijken, word je minder tevreden over je eigen seksleven.
 - Pornografie is niet schadelijk, aangezien niemand directe hinder ondervindt van mannen die bepaalde magazines lezen of bepaalde films zien.
 - Er is goede porno en er is slechte porno.

NABESPREKING

- Vertel dat er verschillende soorten porno bestaan. Er wordt vaak een onderscheid gemaakt tussen zachte en harde porno. Zachte porno bevat naaktheid en suggestieve scènes. Harde porno is explicieter en laat weinig aan de verbeelding over. Vertel dat niet alle soorten porno toegelaten zijn. Het bekijken of bezitten van kinderporno (waar min-18-jarigen in meespelen) is strafbaar bijvoorbeeld.
- Vertel dat het beeld dat de porno-industrie wenst uit te dragen over mensen en seksualiteit niet strookt met de realiteit. Bovendien spelen de pornoacteurs een rol. Hun motivatie om dit te doen kan heel divers zijn.

MATERIAAL

- Bijlage 1: De ongelooflijke getallen uit de porno-industrie
- Bijlage 2: 'Internetporno hangt samen met beeld van vrouw'

BIJLAGE 1: DE ONGELOOFLIJKE GETALLEN UIT DE PORNO-INDUSTRIE

In 2006 werd elke seconde een bedrag van € 2.304 uitgegeven door surfers aan porno. De seconde dat u dit leest, klikken er wereldwijd 28.258 mensen om naar een pornosite te surfen. Een blik op uw e-mail, en u kunt inschatten dat 8% van al het e-mailverkeer van sekswebsites afkomstig is. Maar welke industrie zit daarachter? En hoeveel geld gaat er in om?

Elke 39 seconden wordt er alleen al in de VS een nieuwe pornovideo gepost op het web. 42,7 procent van alle internetgebruikers surft trouwens wel eens naar een pornosite. De inkomsten die de porno-industrie genereert uit het internet waren in 2006 nog altijd groter dan wat Microsoft, Google, Amazon, eBay, Yahoo! en Apple tezamen aan web-revenue samensprokelden.

In België zou ongeveer € 95 miljoen per jaar uitgegeven worden om porno te zien op het internet of € 9 per Belg, per jaar. Op de ranglijst van landen waar het meeste porno wordt gemaakt staat België op de zestiende plaats. De VS, Brazilië en Nederland vormen in die volgorde de top 3.

Één op vier zoekopdrachten op het web is trouwens seksgerelateerd. En 4,2 miljoen url's (12%) verwijzen naar een pornografische site. Die sturen dagelijks 2,5 miljard e-mails uit, en dat zou goed zijn voor 8 procent van het totale e-mailverkeer, 34 procent van die seksmails is spam.

Bron: Het Laatste Nieuws; 02/04/07

BIJLAGE 2: "INTERNETPORNO HANGT SAMEN MET BEELD VAN VROUW"

Het kijken naar internetporno door jongeren en hun beeld van vrouwen hangen met elkaar samen. Hoe meer ze vrouwen zien als seksobjecten, hoe vaker ze op het web naar seksfilms en -foto's kijken. Die versterken dat beeld dan weer. Jongeren die vrouwen niet als lustobject zien, kijken minder vaak naar porno en worden daar ook minder sterk door beïnvloed.

ONDERDANIGE VROUWEN

Dat is een van de bevindingen van de Nederlander Jochen Peter, communicatiewetenschapper en hoofddocent aan de Universiteit van Amsterdam. Hij deed de afgelopen jaren onderzoek naar de invloed van internetporno op jongeren. Dat onderzoek liep onlangs af.

Peter ontdekte verder dat jongeren die internetporno zien, onzekerder worden over hun eigen seksleven. Dat komt doordat het beeld van seksualiteit in pornografie verschilt van het beeld dat ze vanuit huis meekrijgen. In porno zijn vrouwen bijvoorbeeld vaak onderdanig, terwijl jongeren meestal opgroeien met het idee dat man en vrouw gelijk zijn. Peter: "Dat clasht en leidt tot onzekerheid."

NIET AAN VOLDOEN

Jongeren die naar porno op het web kijken, worden ook minder tevreden over hun eigen seksleven. Dat is vooral het geval bij jongens en meisjes die zelf weinig of geen seksuele ervaring hebben. "Zij denken dat ze ergens niet aan voldoen", zegt de wetenschapper. Uit het onderzoek blijkt verder dat porno door internet gemakkelijk toegankelijk is geworden voor jongeren. Een peiling wees uit dat 63 procent van de jongens tussen 12 en 17 jaar de zes maanden daarvoor minstens een keer porno op het web had gezien. Bij de meisjes was dat 47 procent.

'GENERATIE PORNO'

Toch moeten de gevolgen daarvan volgens Peter niet overdreven worden. Hij vindt de publieke discussie over de invloed van internetporno op jongeren soms nogal hysterisch. Sommigen zijn bang dat er door internet een 'generatie porno' ontstaat. Uit het onderzoek van de wetenschapper blijkt dat dat wel meevalt. Zo vindt een meerderheid van de jongeren het nog steeds verkeerd om vrouwen als seksobjecten te zien. En de meeste jongens en meisjes vinden nog gewoon dat seks en genegenheid voor je partner bij elkaar horen.

OMNIPOTENTE INVLOED

Peter wijst er verder op dat seksfilmpjes en -foto's niet op alle jongeren dezelfde invloed hebben. En de normen en waarden van jongens en meisjes worden niet alleen door porno beïnvloed. Ook ouders en vrienden zijn belangrijk. "Porno heeft geen onipotente invloed. We moeten echt weg van een simplistisch monkey-see-monkey-do-perspectief."

Bron: Het Laatste Nieuws, 13/09/09(belga/odbs)

8.19. SCRIPTS

DOELSTELLING

- Inzicht krijgen in de invloed van stereotiepe scripts uit media over relaties en seksualiteit.
- Inzien dat open communiceren over verlangens en fantasieën belangrijk is.

WERKWIJZE

- Verdeel de klas in groepjes. Geef elk groepje een kopie van het werkblad Scripts.
- Laat de groepjes de drie situaties bespreken. Laat hen tips formuleren over hoe de koppels het beter kunnen doen.
- Bespreek klassikaal de tips die de groepjes geven.
 - Zijn er zowel tips voor de jongens als voor de meisjes?
 - Welke tips zijn er om hun communicatie te verbeteren?
 - Hoe kunnen ze hun relatie op een leuke manier beleven?

NABESPREKING

- Bespreek de achtergrond van de situaties:
 - Welke mogelijke redenen hebben de personen voor hun gedrag?
 - Waar hebben Thomas, Benjamin en Esther hun inspiratie opgedaan, denken jullie?
 - Welke stereotiepe beelden over seksualiteit geven media (reclame, porno...)?
 - Welke manieren zijn beter om een fantasie kenbaar te maken ?
- Bespreek eventueel met de groep hoe zij zelf met een partner over verlangens en/of fantasieën (zouden willen) praten.

MATERIAAL

- Werkblad Scripts

✂ WERKBLAD SCRIPTS

THOMAS EN INEKE

Thomas en Ineke zijn al een paar maanden samen. Ze zijn heel erg verliefd op elkaar. Wanneer ze op de bank liggen te stoeien en beiden best opgewonden zijn draait Thomas Ineke plots om. Hij pakt haar haren stevig vast en begint haar nog harder te zoenen. Ook trekt hij haar bloes nu helemaal van haar schouders.

Ineke schrok wel van die kordate stijl van Thomas. Ze wil wel heel graag met Thomas vrijen maar dan op een lieve manier, niet zoals in een pornofilm waarbij het allemaal zo hard is en koppels niet met elkaar praten. Thomas vond het heel opwindend met Ineke, hij verlangt naar overmorgen wanneer ze terug alleen met elkaar zullen zijn. Ineke was wel wat stil op het einde.

Tips voor Thomas

.....

Tips voor Ineke

.....

BENJAMIN EN SARAH

Benjamin en Sarah hebben elkaar al twee keer gezien op de tennisclub. Het was overduidelijk dat er tussen beiden seksuele spanning was. Sarah wist onmiddellijk dat ze Benjamin zeker zag zitten. Toen ze elkaar opnieuw tegenkwamen bij het fietsenrek van de tennisclub en ze eventjes babbelden, pakte Benjamin Sarah vast, drukte haar tegen de muur en zoende hij haar.

Hij bedoelde het waarschijnlijk wel lief, maar het was zo direct. Zijn tong ging zelf in haar mond, direct al bij de eerste kus! Sarah vond dit erover: dat doen ze in de film, maar toch niet in het echt! Sarah vraagt zich af of het de volgende keer ook zo zal zijn.

Tips voor Benjamin

.....

Tips voor Sarah

.....

ESTHER EN MICHIEL

Er zijn een aantal dingen op seksueel gebied die Esther graag anders zou zien in de relatie met Michiel. Esther wil dat hij haar meer aanraakt als ze samen uitgaan en ze wil meer dingen uitproberen. Bijvoorbeeld standjes die ze ergens anders gezien heeft.

Op de fuif van de jeugdbeweging zet Esther zich duidelijk op zijn schoot en stopt ze bij het dansen haar hand in z'n achterzak. Esther kan niet wachten tot ze thuis zijn zodat Michiel eindelijk actie onderneemt. Maar wanneer de fuif gedaan is, geeft Michiel haar een knuffel en gaat hij alleen naar huis.

Tips voor Michiel

.....

Tips voor Esther

.....

8.20. ZELFTEST

DOELSTELLING

- Inzien welk risicogedrag men stelt op internet.
- Inzien dat internet de drempel verlaagt voor negatieve communicatie-uitingen.

WERKWIJZE

- Doe eventueel eerst de oefening Risico-inschatting (p.32).
- Vertel dat internet een aanwinst is, maar dat je ook online moet oppassen voor bepaalde zaken. Geef aan dat je eens wil testen hoe veilig je leerlingen surfen.
- Deel het werkblad Zelftest uit en laat de leerlingen de test individueel invullen door een kruisje te zetten bij de vakjes die op hen van toepassing zijn.
- Overloop daarna de verschillende items en schrijf voor elk item de score op het bord. Eén betekent dat dit item niet erg risicovol is, vier betekent dat er een groot risico aan het item verbonden is.
- Geef op basis van de achtergrondinformatie (Mediaopvoeding, p.59) wat uitleg bij elk item.
- De leerlingen berekenen zelf hun eindscore. Lees daarna het advies per scoresresultaat voor.

NABESPREKING

- Ben je akkoord met het gegeven advies?
- Is het advies zinvol? Wat ben je van plan om daarmee te gaan doen?
- Wat zou je zelf als advies toevoegen?
- Wat heb je al geleerd uit je ervaringen op internet?

MATERIAAL

- Werkblad Zelftest

SCORE EN ADVIES

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	4	3	1	1	4	2	1	2	3

11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	4	1	3	4	1	2	2	3	2

Score 0-8: Jij bent de King of Queen van het web! Je let goed op je privacy en je hebt respect voor jezelf en voor anderen. Proficiat!

Score 9-15: Jij weet best wat gevaarlijk is en wat niet kan, maar af en toe denk je daar liever niet aan. Maar geef jezelf toch maar niet helemaal bloot online! En denk eraan: aan de andere kant van de computer zit altijd een echte persoon.

Score 16-45: Jij bent je niet voldoende bewust van de risico's van internet. Denk eraan: doe nooit iets op internet wat je in het echte leven ook niet zou doen. Je hebt het misschien nog niet gemerkt, maar iets dat je op internet doet of zegt, kan later vervelende gevolgen hebben!

✂ WERKBLAD ZELFTEST

Zet een kruisje in het vakje als de stelling op jou van toepassing is:

1	Ik heb al vrienden gemaakt via internet.	
2	Ik heb al eens alleen afgesproken met iemand die ik op internet heb leren kennen.	
3	Ik heb online al eens vervelende en gemene dingen gezegd tegen iemand.	
4	Als ik informatie opzoek, check ik niet altijd of de bron betrouwbaar is.	
5	Ik ben al dikwijls per ongeluk terechtgekomen op sekssites.	
6	Ik heb al eens mijn adres of telefoonnummer gegeven aan een internetkennis.	
7	Ik heb al eens met iemand ruzie gemaakt omdat die via de chat of mail onvriendelijke dingen had gezegd.	
8	Ik ben soms boos als ik mails schrijf en verstuur.	
9	Ik ken niet alle mensen in mijn contactlijst.	
10	Als ik op internet met mensen praat, dan geloof ik dat ze zijn wie ze zeggen dat ze zijn.	
11	Ik heb online al eens geheimen verteld aan mijn beste vrienden.	
12	Ik heb al vervelende foto's van mijzelf of anderen gemailld of gepost.	
13	Ik heb een online profiel.	
14	Anderen kennen mijn paswoord.	
15	Iemand heeft mij al eens bedreigd online.	
16	Ik denk nooit lang na voor ik iets verstuur en controleer mijn bericht nooit.	
17	Ik lieg wel eens op internet, bijvoorbeeld over mijn leeftijd.	
18	Ik gebruik wel eens een uitdagende nickname.	
19	Ik heb mijn webcam al eens opgezet toen een onbekende me dit vroeg.	
20	Ik schaam me niet voor wat ik voel en denk, dus anderen mogen alles weten.	

8.21. NETIQUETTE

DOELSTELLING

- De regels voor internetcommunicatie kennen.
- Kritisch kunnen reflecteren over het eigen gedrag op internet.

WERKWIJZE

- Doe eventueel eerst de zelftest (p. 54) met de leerlingen.
- Stel daarna samen met de leerlingen een gedragscode voor internetgebruikers op. Wat zijn volgens hen regels waaraan een internetgebruiker zich moet houden?
- Laat de antwoorden van de leerlingen zelf komen en voeg tips (zie bijlage) toe als ze er niet zelf aan denken.
- Herhaal eventueel de PIKASOLL-regels uit de inleiding. Vraag aan de leerlingen om de regels toe te passen op respectvol en veilig internetgebruik. Vul aan met tips (zie bijlage) waar nodig.

NABESPREKING

- Leg uit dat er drie sleutelwoorden zijn waar je als internetgebruiker rekening mee moet houden: privacy, respect en kritische zin.

MATERIAAL

- Bijlage: Tips voor veilig internetten

BIJLAGE: TIPS VOOR VEILIG INTERNETTEN

1. TIPS NETIQUETTE

Verstop je niet achter je scherm, maar gedraag je op internet zoals in het echte leven:

- Post of stuur geen berichtjes, foto's of filmpjes die anderen zouden kunnen beledigen, kwetsen of choqueren.
- Denk na voor je iets verstuurt. Gebruik je eigen filter: namelijk deze tussen je oren.
- Zorg ervoor dat je niet boos bent als je MSN't of mailt.
- Zet geen gegevens of foto's van anderen op internet zonder hun toestemming. En zeker geen naaktfoto's of foto's die je bewerkt hebt: dat is strafbaar.
- Lieg niet. Leugens komen toch meestal uit en dan verspeel je het vertrouwen van de ander.

Bescherm jezelf tegen cyberpesters:

- Wees voorzichtig met het doorgeven van persoonlijke informatie zoals je e-mailadres of je gsm-nummer en deel foto's alleen met mensen die je in het echte leven kent en vertrouwt. Anderen kunnen deze zaken doorsturen zonder jouw toestemming. Vertrouw er niet blindelings op dat ze dit niet zullen doen.
- Leg nooit je ziel zomaar bloot op internet. De informatie kan altijd tegen je gebruikt worden.
- Gebruik geen provocerende nicknames en foto's als je hier geen reactie op wil.
- Ga ervan uit dat anderen zich op internet anders kunnen voordoen dan ze zijn. Zeker in een chatbox weet je nooit zeker wie er aan de andere kant van de computer zit.
- Voeg alleen personen die je in het echte leven ook kent en vertrouwt, toe aan je vriendenlijst.

2. TIPS PIKASOLL EN INTERNET

P - PRIVACY

- Alles wat je op internet doet, is niet privé, en kan gemakkelijk door anderen gelezen en gevolgd worden.
- Wees je dus bewust van het feit dat heel wat mensen privé-informatie over jou en anderen kunnen gebruiken of misbruiken.

I - IK-VORM

- Wees wie je bent, lieg niet (of niet te veel) als je online bent. Erge leugens komen toch steeds uit.
- Denk goed na over wat je van jezelf publiek wil maken.

K - KIES

- Kies wat je op internet over jezelf prijs geeft aan elkaar.
- Kies ook op welke manier je dat doet: gebruik de filter tussen je oren en stuur geen beledigende mails of foto's.

A - ACTIEF

- Wees actief als je op internet misbruiken ziet. Meld dit aan Ecops (www.ecops.be) of aan Child Focus (clicksafe@childfocus.org).
- Als je iets meemaakt waar je je niet goed bij voelt, praat er dan over met je ouders of een andere volwassene die je vertrouwt.

S - SEKSUALITEIT

- Interesse hebben in seks is oké. Maar houd er rekening mee dat niet iedereen dingen op dezelfde manier ervaart.
- Dring je nooit op aan anderen en laat je niet verleiden tot dingen waar je zelf niet helemaal achter staat.
- Wees voorzichtig met het doorsturen van sexy filmpjes en foto's.

O - ORIËNTATIE

- Niet iedereen is heteroseksueel. Op internet kan je speciale websites vinden die zich richten tot homo's en lesbiennes.
- Ook richt niet iedereen zich tot mensen van zijn eigen leeftijd. Houd dus rekening met verschillen in ervaring en leeftijd.

L - LUISTEREN, LACHEN, LEUK

- Houd het leuk: behandel mensen op internet met respect en blokkeer diegenen die jou lastigvallen of intimideren.

Achtergrondinformatie

SEKS EN INTERNET

Jongeren zijn gretige gebruikers van het internet. Het internet biedt hen tal van mogelijkheden om in contact te komen en te experimenteren met relaties en seksualiteit. Vooral tieners stellen seksueel gedrag als ze online zijn. Ze flirten, sturen elkaar seksueel getinte berichtjes of sexy beeldmateriaal, ze surfen naar pornosites ... Dit alles is niet abnormaal of onrustwekkend: tieners zitten op het hoogtepunt van hun seksuele ontwikkeling, wat gepaard gaat met de nodige nieuwsgierigheid en experimenten.

Die nieuwsgierigheid en experimenten zijn ook helemaal niet negatief. Integendeel. Al doende leren ze wat sociaal wel of niet acceptabel is, wat ze wel en niet willen, waar hun eigen grenzen en die van anderen liggen... Het internet biedt op dit vlak enorme voordelen, want jongeren kunnen er oefenen met relaties en gevoelens. Maar aan seks op internet zijn ook een aantal risico's verbonden. Daar moeten we jongeren dus over inlichten, zodat ze hier bewust mee omgaan.

Op www.clicksafe.be beschrijven we populaire internetactiviteiten die seksueel getint kunnen zijn. We plaatsen deze activiteiten in een ontwikkelingsperspectief en delen mee welke risico's eraan verbonden zijn. U vindt er tevens een Feiten en Cijfers met recente onderzoeksgegevens over jongeren, internet en seksualiteit.

MEDIAOPVOEDING

Je kan jongeren bewustmaken van de risico's die verbonden zijn aan internet. Je kan hen bijvoorbeeld uitleggen dat beeldmateriaal gemakkelijk zonder hun toestemming verspreid kan worden. Dit volstaat echter niet. Het is belangrijk dat we jongeren ook leren nadenken over waar hun eigen grenzen en die van anderen liggen. En dat we aangeven dat deze grenzen kunnen verschillen, bijvoorbeeld voor meisjes en voor jongens. We dienen hen dus enkele regels aan te leren voor communicatie op het internet. Een cursus 'Netetiquette', waarin respect, kritische zin en aandacht voor privacy centraal staan.

Hieronder vind je een overzicht van zaken die je kan aankaarten in een vormingssessie over veilig internetgebruik.

Maak van jongeren kritische internetgebruikers

- Vertel dat MSN-gesprekken, foto's en webcamsbeelden opgeslagen en verspreid kunnen worden. En dat het heel moeilijk is ze weer van internet te krijgen.
- Maak hen duidelijk dat niet iedereen op het internet is wie ze beweren te zijn. Ook volwassenen met seksuele bedoelingen maken gebruik van internet.
- Help hen te onderscheiden en te begrijpen wie ze wel en niet kunnen vertrouwen. Een verdachte chatter is bijvoorbeeld iemand die je wachtwoord probeert te raden of je chatvriendschap geheim wil houden.
- Maak hen ervan bewust dat er veel onwaarheden op het web staan. Ook over seks.
- Leg hen uit dat expliciete pornografische beelden fantasiebeelden zijn, en dat alles daarin draait om lust en genot. Leg uit dat seks ook een uiting van liefde kan zijn, tussen twee gelijkwaardige partners.
- Maak hen duidelijk dat de media vaak een eenzijdig beeld ophangen van mannen en vrouwen. Dat de vrouw er vaak wordt afgeschilderd als ondergeschikt aan de man, terwijl dit in werkelijkheid niet zo is.

Leer jongeren om grenzen aan te geven, te herkennen en te respecteren

- Maak hen duidelijk dat als ze iets niet willen, ze dat ook niet hoeven te doen. Ook niet als anderen dat 'hot' of 'cool' zouden vinden, of negatief zouden reageren op een weigering.
- Leer hen 'nee' te zeggen en weg te klikken als iemand hen 'benadert' op een manier die ze niet prettig vinden.
- Moedig hen aan om gebeurtenissen die hen slecht doen voelen te delen met iemand die ze vertrouwen.
- Maak hen duidelijk dat seksuele grenzen verschillen. Er zijn bijvoorbeeld grote verschillen tussen jongens en meisjes in de beleving van seksueel getinte ervaringen op internet.
- Leer hen dat bepaalde zaken (bv. porno) voor sommige mensen aanstootgevend zijn of verkeerd geïnterpreteerd kunnen worden. Je mag dit dus niet zomaar doorsturen.

- Maak hen ervan bewust dat ook op internet niets anoniem is. Als iemand iets niet wil, moet je dat respecteren. Het gebruik van dwang of chantage is uit den boze.
- Vertel dat je geen beelden van iemand mag doorgeven zonder toestemming van de persoon in kwestie. Zeker geen naaktfoto's: het is niet alleen kwetsend, maar ook strafbaar.

Maak duidelijke afspraken met jongeren over internetgebruik

- Waarschuw hen voor de risico's van een persoonlijke ontmoeting. Als ze afspreken nemen ze best een vriend mee en doen ze dit best op een openbare plaats waar er veel mensen zijn.
- Leer hen om ongewenste pagina's weg te klikken.
- Zeg hen dat ze er met iemand over moeten praten als ze iets gezien of meegemaakt hebben waar ze zich ongemakkelijk bij voelen.
- Spreek af dat ze geen foto's en filmpjes op het internet plaatsen waar ze later spijt van zouden kunnen krijgen, of die als een seksuele uitnodiging geïnterpreteerd kunnen worden.
- Leg hen uit waarom ze nooit telefoonnummers en adressen aan onbekenden mogen doorgeven.

WOORDENLIJST

- **Avatar:** De gebruikersnaam ('nickname') en de afbeelding die een internetgebruiker gebruikt tijdens het chatten. In online computergames en virtuele werelden is de avatar een virtuele persoon: een 3-dimensionele figuur die de speler kan aankleden en stylen met een 'skin'.
- **Blog/Weblog:** een online dagboek. Een website waarop regelmatig nieuwe bijdragen (tekst, foto's, video, audio) verschijnen. Bijvoorbeeld wannabes.be en Gentblogt.be. Zie ook microbloggen.
- **Browser:** een computerprogramma waarmee je websites kunt bekijken. Bijvoorbeeld Internet Explorer, Firefox en Safari.
- **Cammen:** het gebruik van een **webcam**. Dit is een kleine camera die op het computerbeeldscherm wordt geplaatst, of standaard in de computer is ingebouwd. Met programma's als Skype of MSN kan je dan beelden ontvangen en verzenden naar je gesprekspartner. De meeste webcams beschikken ook over een fotocamera en een microfoon, waardoor je videogesprekken kan voeren.
- **Chatbox/Chatroom:** er zijn open en gesloten chatboxen. Een **open chatbox** vind je op een website, en is toegankelijk voor iedereen. Je weet dus niet wie je er gaat ontmoeten en je weet niet of iemand is wie hij of zij zegt te zijn. Sommige open chatrooms worden wel bewaakt door een moderator die de gesprekken volgt. Een **gesloten chatbox** (zoals MSN) moet je downloaden, en je moet er zelf toestemming geven aan iemand om met jou te chatten. Dit maakt chatten via MSN minder riskant dan via open chatboxen.
- **Chatten:** komt van het Engelse 'to chat': kletsen, praten. Communiceren door het schrijven van korte tekstberichten. Dit kan via **Instant Messaging** (bijvoorbeeld het heel populaire **Windows Live Messenger**, ook **MSN** genoemd), dan chat je met mensen die je zelf hebt toegevoegd aan je contactlijst. Je kan ook chatten op websites of in een chatroom met mensen die zich op dat moment in de **chatroom** bevinden. Ook via socialenetwerksites en via computerspellen wordt veel gechat. Zie ook Chatbox/Chatroom.
- **Cyberpesten:** pesten via het internet. Dit kan gaan om kwetsende of bedreigende opmerkingen via e-mail of chatprogramma's. Ook kunnen beledigende pagina's met foto's, video's of persoonlijke gegevens van het slachtoffer op internet worden geplaatst.
- **Cyberseks:** het uitwisselen van erotische verhalen of fantasieën op MSN. Of het strippen of masturberen voor de webcam, in dat geval spreken we over **camseks**. Meestal gebeurt deze cyberseks met bekenden, bijvoorbeeld binnen een relatie.
- **Downloaden:** het (legaal of illegaal) kopiëren van een bestand (software, video, audio...) van een (internet)server naar je computer via een browser of via netwerken zoals Lime Wire of Kazaa.

- **E-mail:** elektronische post. Hiervoor heb je een e-mail-account nodig bij een internetprovider (bijvoorbeeld Belgacom en Telenet) of bij een andere aanbieder zoals Gmail, Yahoo of Hotmail.
- **Gaming:** een videospel of game kan op een computer, console of handheld gespeeld worden. Veel hedendaagse video spellen hebben de mogelijkheid voor online multiplayer-mode. Op internet kunnen de video spellen dan tegelijk gespeeld worden door meerdere spelers. In deze 'Massively Multiplayer Games' strijden spelers in de rol van fictieve personages tegen elkaar. Er wordt ook veel gechat. Zie ook MMORPG.
- **Grooming:** volwassenen die een vertrouwensband opbouwen met een kind met als doel het aanzetten tot seksueel gedrag. Sommige daders laten het bij cyberseks, maar ook een seksueel getinte ontmoeting kan het doel zijn. Soms wordt met een webcam opgenomen cyberseks als chantagemiddel gebruikt. De meeste daders liegen niet over het feit dat ze volwassen zijn en over hun seksuele bedoeling. De meeste slachtoffers stappen vrijwillig in een relatie en zijn verliefd op de dader.
- **Happy Slapping:** filmpjes die op het internet geplaatst worden met als doel anderen te choqueren of te kwetsen.
- **(Hyper)link:** een verwijzing naar een online document (een webpagina, foto...).
- **(Internet)forum:** publieke discussiepagina's op internet. De onderwerpen en het niveau van de discussie kunnen sterk variëren. Zo spreken we over '**flaming**' wanneer mensen of ideeën worden uitgescholden.
- **Internetprovider:** een organisatie (bijvoorbeeld Belgacom en Telenet) die faciliteiten biedt om een vaste computer of een mobiel apparaat verbinding te laten maken met het internet.
- **Informatie zoeken:** op internet kan je informatie zoeken via zoekmachines (bijvoorbeeld Google), online encyclopedieën (bijvoorbeeld Wikipedia), startpagina's, links op andere websites of door op goed geluk webadressen in te vullen.
- **IP-adres:** elke computer die is aangesloten op het internet heeft een nummer waarmee deze zichtbaar is voor alle andere computers op het internet. Bij computers thuis identificeert dit IP-adres (bijvoorbeeld 213.93.237.166.) hun internetprovider, en dus niet hun thuisadres. Wel mag de politie bij verdenking van een misdrijf aan de provider vragen wie de persoon is die bij een IP-adres hoort.
- **IRL:** 'in real life', in het echte leven.
- **Loverboy:** een pooier die meisjes via verleidingstactieken inpalmt om hen daarna in de prostitutie of in (andere) illegale activiteiten uit te buiten. Dit gebeurt o.a. via chatboxen op internet.
- **Microbloggen:** een combinatie van webloggen met Instant Messaging waarbij gebruikers korte berichtjes publiceren. Bijvoorbeeld **Twitter**.
- **MMORPG:** (Massively Multiplayer Online Role-Playing Games) grootschalige spellen die er geheel op gemaakt zijn om online te worden gespeeld met meerdere personen tegelijk. Een MMORPG speelt zich af in een virtuele 3D-wereld waarin de deelnemers een gezamenlijk verhaal creëren of volgen. Interactie tussen de spelers is belangrijk. Vaak moeten zij samen problemen of raadsels oplossen en kunnen zij zich organiseren in '**guilds**' of '**clans**'. Bijvoorbeeld **RuneScape** of **World of Warcraft**. Zie ook avatar.
- **Online dating:** via datingsites (bijvoorbeeld ASLpage, Rendez-vous) afspraakjes maken met (meestal) als doel een vriendschaps-, liefdes- of seksrelatie op te bouwen.
- **Porno:** met de opkomst van internet werd de verspreiding van erotisch materiaal eenvoudiger en massaler. Internet is dan ook een heel belangrijke sector in de pornografie-industrie geworden. Dankzij de huidige technologie belandt er ook meer amateuristische pornografie op internet. Wanneer dit zonder toestemming gebeurt, bijvoorbeeld door opname met de webcam, spreken we over **bonnasses**.

- **Profielsite (socialenetwerksite):** een website waarop gebruikers een profiel met informatie over zichzelf (favoriete muziek, foto's...) aanmaken, en dat vervolgens koppelen aan de profielen van anderen. Binnen dit sociale netwerk (ook wel een virtuele gemeenschap of 'community' genoemd), kan men berichten sturen en foto's, video's en internetlinks delen. Bijvoorbeeld **Facebook** (populair bij jongvolwassenen en volwassenen), **Netlog** (populair bij jongeren) en **MySpace**.
- **Screenshot:** een statische afbeelding van wat er op een bepaald moment zichtbaar is op een beeldscherm. In Windows kan een schermafdruck eenvoudig worden gemaakt door middel van de 'Print Screen'-toets op het toetsenbord.
- **Seksualisering:** het stereotiepe beeld dat de media ophangt van mannen en vrouwen (bijvoorbeeld de vrouw als lustobject en de dominante man) zou de opvattingen en gedragingen van kinderen op seksueel vlak kunnen beïnvloeden.
- **Surfen/Browse:** van de ene naar de andere internetpagina springen via links, op zoek naar informatie of ontspanning.
- **Uploaden:** het kopiëren van een bestand van je computer naar een (internet)server. Bijvoorbeeld **YouTube** en **Flickr** zijn populaire websites voor het kosteloos uploaden, bekijken en delen van respectievelijk videofilmjes en foto's.
- **URL:** het adres of de domeinnaam van een specifieke website of een bestand op internet.
- **Virtuele wereld:** een plaats op internet waar mensen samen kunnen komen om een virtueel leven op te bouwen (bijvoorbeeld Second Life, Habbo Hotel) of een online spel te spelen (bijvoorbeeld World of Warcraft). Zie ook avatar, MMORPG.
- **VoIP:** Voice over Internet Protocol. Technologie waardoor gebruikers na het downloaden van software over het internet kunnen praten. Bijvoorbeeld **Skype**.

INTERESSANTE WEBSITES

Meer informatie

www.clicksafe.be: Informatieve website over veilig internet voor kinderen, jongeren, ouders en leerkrachten. U vindt er ook een document met feiten en cijfers over jongeren, seksualiteit en internet.

www.sensoa.be: Informatieve website over seksuele gezondheid. U kan er online materiaal bestellen of downloaden als PDF-bestand. Sensoa voorziet ook in opleiding en bijscholing voor rond het thema 'Seksualiteit, relaties en internet'.

Lesmateriaal

www.sensoa.be/download: Hier vindt u PDF-bestanden van de werkbladen die geschikt zijn voor projectie.

www.medialessen.nl: Nederlandse website met lessen van professionele organisaties en van leerkrachten over privacy, cyberpesten, online games, beeldmanipulatie in de media...

www.i-respect.nl: Nederlandse website met lessen over omgangsvormen op internet, voor secundair onderwijs en voor buitengewoon onderwijs.

BEELDMATERIAAL VOOR DE LESSEN

www.thatsnotcool.com: Leuke, korte (Engelstalige) animatiefilmpjes over online privacy en respect. De afloop van het verhaal hangt af van het antwoord dat je kiest op een meerkeuzevraag.

www.athinline.org: Website van MTV (Engelstalig) die jongeren sensibiliseert m.b.t. 'sexting' (sturen van erotische foto's), cyberpesten en ander digitaal misbruik. Bevat o.a. video's, discussieforums en een quiz.

www.tijdvoorechteschoonheid.be: Deze website van Dove bevat beeld- en educatief materiaal rond media, zelfbeeld en zelfvertrouwen.

www.internetsoa.nl/page.php?page=10&menu=9&stream=/streams/InetSOA.aspx: Ludieke tv-commercial over de risico's van online flirten met de webcam.

www.nytimes.com/slideshow/2007/06/15/magazine/20070617_AVATAR_SLIDESHOW_1.html: De fototentoonstelling 'Alter Ego: Mijn Avatar en ik' van fotograaf Robbie Cooper vormt een goed voorbeeld om het verschil tussen een online en een echte identiteit te illustreren.

www.youtube.com:

- Nederlands campagnefilmje "Veilig internet heb je zelf in de hand" over online privacy.
- Het filmje 'Stanislav strikes again' over privacy en socialenetwerksites vormt een onderdeel van de Nederlandse overheids campagne met de slogan 'Je bent bekender dan je denkt!'
- 'Think before you post': korte (Engelstalige) video's over de gevaren van het posten van informatie op het internet.
- Het filmje 'Waar is Chris?' biedt een introductie om met leerlingen te praten over de rol van ouders bij het internetgebruik van kinderen.